

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Peter Weisseisen

Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

**PRIMERJAVA VOJSKOVANJA KELTOV IN
GERMANOV PROTI RIMLJANOM**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

KAZALO:

UVOD.....	4
1. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR.....	5
1.1. PREDMET PREUČEVANJA.....	5
1.2. CILJ PREUČEVANJA.....	5
1.3. HIPOTEZA.....	5
1.4. METODE PREUČEVANJA.....	5
2. KELTI.....	6
2.1. DRUŽBENA HIERARHIJA KELTOV.....	8
2.2. OBOROŽITEV IN ENOTE KELTOV.....	10
3. GERMANI.....	15
3.1. DRUŽBENA HIERARHIJA GERMANOV.....	17
3.2. OBOROŽITEV IN ENOTE GERMANOV.....	18
4. RIMSKA VOJSKA.....	24
4.1. RAZVOJ RIMSKE VOJSKE.....	24
4.2. URJENJE, VODENJE, TAKTIKA IN NAMESTITEV RIMSKE VOJSKE.....	28
5. VOJSKOVANJE KELTOV Z RIMLJANI.....	31
5.1. STRATEGIJA KELTOV.....	37
6. VOJSKOVANJE GERMANOV Z RIMLJANI.....	39
6.1. STRATEGIJA GERMANOV.....	45
7. TAKTIKA KELTOV IN GERMANOV.....	47
7.1. TAKTIKA KELTOV.....	47
7.1.1. TAKTIKA KELTOV PRI OBLEGANJIH.....	56
7.2. TAKTIKA GERMANOV.....	57
7.2.1. BITKA V TEVTOBURŠKEM GOZDU.....	59
7.2.2. GERMANSKA TAKTIKA PO BITKI V TEVTOBURŠKEM GOZDU.....	60
7.2.3. GERMANSKA TAKTIKA V ČASU PROPADANJA RIMSKEGA IMPERIJA.....	61
8. ZAKAJ SO KELTI IZGUBILI IN GERMANI ZMAGALI.....	65
PREVERITEV HIPOTEZ.....	70
ZAKLJUČEK.....	73

9. VIRI IN LITERATURA.....	74
9.1. MONOGRAFIJE IN ČLANKI.....	74
9.2. ANTIČNI VIRI.....	74
9.3. INTERNETNI VIRI.....	75

UVOD

S svojo profesionalno strukturo, učinkovitim urjenjem, precizno organizacijo in logistično podporo je bila rimska vojska v antiki brez primere, še posebej glede na komunikacije in slaboten tehnološki razvoj. Rimska vojska je vzdrževala velik imperij tako politično kot vojaško, njena spretnost in uspehi so zagotavljali prevlado Rima. (Campbell, 1994: 1) In ravno proti tej vojski so se bojevali Kelti in Germani in so v svojem času veljali za ene njihovih največjih nasprotnikov. V očeh Rimljanov pa so si bili med seboj zelo podobni. Proti Rimljanom so se vojskovali na podoben način in so ravno zaradi svojega načina vojskovanja (in načina življenja) veljali za barbare. Oboji so imeli kulturo, ki je temeljila na bojevniški mentaliteti. Vendar pa so bili kljub bojevniški mentaliteti in žilavemu in dolgotrajnemu odporu Kelti poraženi, medtem ko so Germani v večstoletnem boju premagali rimski imperij.

Tacit je v 2. st. zapisal, da Rimu nihče ni prizadejal toliko izgub kot Germani, s tem ko so uničili pet konzularnih vojska in tri Varusove legije. (Campbell, 1994: 90) V kasnejših obdobjih pa se razmerje Rimljanov glede Germanov ni nič izboljšal ampak samo še poslabšalo. Poslabšalo se je do te mere, da je v obdobju od 3. do 6. st. prišlo do kolapsa klasične mediteranske civilizacije in do pojava novih držav v Zahodni Evropi, ki so temeljile na germanski bojevniški družbi. (MacDowall, 1996: 3)

1. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

1.1. PREDMET PREUČEVANJA

Predmet preučevanja je način vojskovanja Keltov in Germanov; to pomeni njihovo oborožitev in opremo, kar vključuje zaščitno opremo kot so oklep, čelada in ščit in samo orožje in če so na oborožitev in zaščitno opremo vplivale sosednje civilizacije. Potrebno je ugotoviti tudi hierarhijo keltske in germanske družbe ter samo hierarhijo in način popolnjevanja njihove vojske, ter taktiko in strategijo in ponazoritev te taktike na primerih bitk, ter ugotoviti vzroke, ki so privedli do zmage Germanov in poraza Keltov v bojih proti Rimljanom.

1.2. CILJ PREUČEVANJA

Cilj preučevanja je ugotoviti podobnosti in razlike v oborožitvi Keltov in Germanov, v njihovi hierarhiji in taktiki ter strategiji, ter ugotoviti vzroke za zmago Germanov in poraz Keltov.

1.3. HIPOTEZE

Kelti in Germani so uporabljali podobno oborožitev in opremo, imeli so podobne vojaške enote in podobno hierarhično lestvico teh enot. Germanska oborožitev se je skozi obdobja tudi spreminjala in postajala vedno bolj podobna rimski, keltska pa ne.

Prav tako so oboji v glavnem uporabljali gverilsko taktiko vojskovanja proti Rimljanom, vendar so Kelti proti Rimljanom izgubili, Germani pa zmagali. Glavni vzrok germanske zmage je bil propadanje rimskega imperija, vzrok keltskega poraza pa je bil ta, da se je Rim v tistem obdobju vzpenjal. Germane pa je pred porazom v obdobju vzpenjanja Rima rešila tudi njihova ekonomska nerazvitost.

1.4. METODE PREUČEVANJA

Uporabil bom metodo zbiranja sekundarnih in primarnih virov, knjižnih in internetnih, analizo in interpretacijo sekundarnih virov, knjig in internetnih virov, nato bom to predstavil s pomočjo opisne metode, za tem pa bom to primerjal z metodo primerjalnega raziskovanja, ko bom primerjal oborožitev in enote Kelto in Germanov in njihov način vojskovanja ter vzroke za uspeh ali neuspeh v bojih z Rimljani in študije primerov, s katero bom primerjal oborožitev, opremo, enote in taktiko Kelto in Germanov predvsem pri preveritvi hipotez.

2. KELTI

Po arheoloških najdbah in zapisih so leta 500 pr.n.š. Kelti naseljevali ozemlja od Iberskega polotoka do zgornje Donave. (Allen, 2001: 3) Keltska kultura se je pričela razvijati v 6. st. pr.n.š. ob koncu hallstattskega obdobja. V začetku 5. st. pr.n.š. so halstattske državice večinoma zamenjale bogate bojovniške družbe, ki so se raztezale od severo-vzhodne Francije do Češke, v obdobju, ki se imenuje laten. Približno leta 400 pr.n.š. je veliko število Keltov migriralo iz svojih domov severno od Alp in se naselilo na severu Apeninskega polotoka, od koder so napadali etruščanske mestne državice in Rim. Druga skupina Keltov pa je šla jugo-vzhodno od Donave, čez Balkan in napadla Grčijo in se kasneje naselila celo v Mali Aziji, v bližini sedanje Ankare. Največji obseg naselitve so Kelti dosegli v začetku 3. st. pr.n.š, ko so naseljevali ozemlje od Britanije pa do Male Azije. Nato so pričeli izgubljati ozemlja na račun rimskih osvajanj in vdorov germanskih ljudstev. (Allen, 2001: 5-6)

Keltska družba je veljala za herojsko, v kateri je prevladovala bojovniška elita, ki je živela v okolju stalnih konfliktov. Kljub temu, da je bila vojna v keltskem okolju endemična, se je večina prebivalstva ukvarjala s poljedelstvom in ne vojskovanjem. (Allen, 2001: 10) Kelti so verjeli, da je prostor nesmrtni duše v glavi in da so s posedovanjem sovražnikove glave posedovali tudi njegovo dušo. S tem namenom so tudi sekali glave mrtvih nasprotnikov in jih privezali na konja, kasneje pa pribili na stene hiš. Glave najpomembnejših nasprotnikov so hranili v cedrini smoli. Klienti, ki so bili bojovniki podrejeni določenemu poglavarju ali plemiču, so dobili sovražnikovo orožje kot plen. (Allen, 2001: 51)

Kelti so bili tehnološko in ekonomsko enakovredni svojim južnim sosedom Rimljanom v 1. st. pr.n.š. in je v miru uspevala trgovina med njimi. Preden je rimski vojni stroj dosegel svoj vrhunec, so Kelti uživali svojo zlato dobo vojnega junaštva, iz osrednje Evrope so keltski bojovniki razširjali svojo kulturo in vpliv v Francijo, Hispanijo in Britanijo. V 5. st. pr.n.š. so Kelti v Severni Italiji premagali Etruščane in se naselili ob reki Pad. Leta 390 pr.n.š. so premagali Rim in ponižali nekaj njegovih vojska. (Newark, 1996: 159) Prvo območje, ki so ga Kelti izgubili v vojnah z Rimljani, je bila Severna Italija okoli leta 200 pr.n.š. Takrat so bila po hudih bojih podjarmljena praktično vsa tamkajšnja keltska

plemena. Naslednje ozemlje, na katerem so bili Kelti podjarmljeni, je bil Iberski polotok. Vendar so se Kelti v Severni Italiji po Hanibalovih pohodih uprli in je trajalo deset let, da so Rimljani upor zatrli, v Hispaniji pa so ohranili neodvisnost. (Newark, 1996: 164-165)

Cezar je za Galijo napisal, da se deli na tri dele: v enem prebivajo Belgi, v drugem Akvitanci in v tretjem Galci. Od vseh treh so najpogumnejši Belgi. Ti imajo najmanj stikov s kulturo in civilizacijo, ker redko pridejo k njim trgovat trgovci in ne uvažajo luksuznih predmetov, ter zato ker so neposredni sosedi Germanov, s katerimi so konstantno v vojni. Iz istega razloga so tudi Helvečani hrabrejši od Galcev, ki so prav tako neprestano v vojni z Germani, ko zaustavljajo njihove vdore (Cezar, 1999: 19)

V Britaniji so bila britska plemena kot sicer ostala galska plemena neenotna in neprestano v vojni med sabo. Ko se je Cezar izkrcal, so se združila pod Kasivelaunusom v boju proti Rimljanom. (Cezar, 1999: 101)

2.1. DRUŽBENA HIERARHIJA KELTOV

Najmanjša oblika njihove družbene ureditve so bile razširjene družine ali klani, ki so se združevali, da so tvorili ozemeljsko bazirana plemena. Ta plemena so vodili kralji ali vrhovni poglavarji, pogosto v parih. Oblast je ležala v skupščini vseh svobodnih ljudi, ki naj bi imela oblast. Dejansko oblast pa je imel krog najpomembnejših plemičev iz katerega so izbirali tudi kralje in poglavarje. (Allen, 2001: 10)

Cezar je za Galce zapisal, da sklic posvetovanja k orožju pomeni začetek vojne in da na tako zborovanje morajo priti vsi odrasli brez izjeme. Kdor pride zadnji ga zbrano ljudstvo muči in ubije. (Cezar, 1999: 121) Zapisal je tudi, da sta v vsej Galiji samo dva razreda, ki imata kaj veljave in ugleda. S preprostim ljudstvom pa, da ravnajo kot s sužnji in nima nobene besede pri posvetovanjih. Kadar jih stiskajo dolgovi, visok zemljiški davek ali samovoljnost mogočnejšev, se izročajo plemičem v podložništvo, ki imajo nad njimi enake pravice kot gospodarji nad sužnji. (Cezar, 1999: 129)

Razreda, ki imata kaj veljave, sta razred druidov in vitezov. Druidi opravljajo bogoslužje, razlagajo verska vprašanja in skrbijo za javna in privatna žrtvovanja. So zelo ugledni in k njim prihaja na šolanje številna mladina. Odločajo skoraj o vseh zasebnih in javnih sporih. Če se kdo sodbi ne pokori, je izobčen od daritev, kar je najhujša kazen. (Cezar,

1999: 129) Na čelu druidov je tisti, ki ima med njimi največji ugled, če pa je več enakovrednih se odloča z glasovanjem. Včasih se za prvo mesto tudi spopadejo z orožjem. (glej Cezar 1999: 130) V razred druidov so spadali tudi bard, ki so ovekovečali bojevnike v pesmih. V ta razred naj bi spadali tudi kovači in ostali, ki so obdelovali kovino. (Allen, 2001: 11)

Ob določenem času imajo druidi v deželi Karnutum, ki velja za središče Galije, posvetovanje na posvečenem kraju in tja prihajajo iz cele dežele vsi, ki imajo med seboj spore, da se pokorijo sodbam druidov. Ta nauk naj bi domnevno izhajal iz Britanije in navadno gredo tisti, ki se hočejo temeljito naučiti druidskih veščin, na šolanje v Britanijo. Druidi so tudi oproščeni vojaške službe in drugih obveznosti ter ne plačujejo davkov. Veliko naukov se naučijo na pamet v verzih, tako da se šolajo tudi po dvajset let in je strogo prepovedano kakšen nauk zapisati. Sicer pa uporabljajo Galci v trgovskem poslovanju in privatnem življenju grški rokopis. Po Cezarjevem naj bi bilo tako zato, da se nauki ne bi razširili med ljudstvo in da učenci ne bi zaradi pisane besede zanemarili učenja. Nauk druidov tudi trdi, da je duša neumrljiva in da se seli iz telesa v telo in jih ta vera v nesmrtnost navdušuje k hrabrosti in se zaradi tega ne bojijo smrti. (Cezar, 1999: 130)

Iz razreda vitezov gredo vsi na vojno, če je to potrebno in če pride do nje, kar se je pred prihodom Rimljanov dogajalo skoraj vsako leto. Vsak vitez ima v spremstvu razmeroma veliko število klientov in sužnjev, kot mu dovoljuje poreklo in sredstva. Ugled je dalo edino visoko poreklo in znatno premoženje. (Cezar, 1999: 130-131) Pri plemičih je veliko število klientov odsevalo njihov položaj v družbi. Do tega je prišlo, tako da je tisti na nižjem položaju prisegel zvestobo plemiču v zameno za zaščito in zaposlitev. Tako so navadni ljudje delali za svobodne, ki so v zameno podpirali svoje plemstvo, predvsem v vojni. To je bil sporazum, ki je temeljil na osebni časti in drastičnih posledicah, če se ga je prekršilo. (Allen, 2001: 12)

Mladi bojevniki so se lahko izkazali v neštetih spopadih nizke intenzivnosti, kot so bili kraja živine, lov na sužnje in medsebojni obračuni med klani ali plemeni. Lahko so tudi služili kot najemniki, kar je tudi zmanjševalo družbena trenja, saj so tako odšli bojevniki, ki so se potegovali za visok družbeni položaj. (Allen, 2001: 13-14) Bojevnike so plemiči dobivali tudi, tako da so predlagali plenilski pohod, število tistih, ki so jim sledili je bilo

določeno z njegovim položajem. Z uspešnim plenjenjem si je zagotovil, da je v prihodnje pridobil več pristašev, zaradi plena, ki ga je razdelil med udeležence. Zaradi tega so plenilski pohodi prerasli v medplemenske vojne in plenjenje na večjem ozemlju, tako da so se vojne neprestano odvijale. (Allen, 2001: 17-18)

Pri keltskih plemenih, z dobro urejeno upravo, je moral vsak sporočati novice ali govorce v zvezi z državno politiko samo oblastem, zato ker se lahko preprosto ljudstvo z govoricami hitro zavede k nepremišljenim dejanjem v najpomembnejših stvareh. Kar se oblastem zdi, obdržijo zase, množici pa sporočijo tisto, kar je po njihovem mnenju koristno zanje, o državni politiki pa se sme govoriti samo na zborovanjih. (Cezar, 1999: 132)

2.2. OBOROŽITEV IN ENOTE KELTOV

Kelti so bili predvsem mečevalci, ne glede na to ali so se vojskovali peš ali pa na konju. Masa pešakov je predstavljala moč keltskih vojska, ki so se borili večinoma kot težka pehota. (Trevino, Wilcox, 2000: 74) Kelti so bili opremljeni z dolgimi meči in majhnimi ščiti, njihovi meči so bili primerni za udrihanje in ne za boj v gosti formaciji. (Tacit, 1969: 44)

Pred 3. st. pr.n.š. so Kelti uporabljali zelo malo oklepov, veliko bojevnikov se je bojevalo golih. Poglavarji in premožnejši vojščaki pa so uporabljali čelado in oklep v večji meri, ko je prišlo do vedno večjega stika z vojskami z juga. Ta trend se je vedno bolj širil na tiste, ki so bili nižje na hierarhični lestvici. Kelti so uporabljali tudi čelade tipa Agen in Port. Čelade tipa Agen so bile globoke, s širokim robom na spodnjem delu, ki je bil ozek spredaj in širok zadaj, z ličnicama ob straneh. Čelade tipa Port so bile globoke kot tiste tipa Agen in so imele tudi rob, zadnji del čelade pa se je spuščal do spodnjega dela ušes, spredaj pa so imele dva manjša grebena. (Trevino, Wilcox, 2000: 65) Uporaba oklepa je bila še redkejša kot uporaba čelad, značilne so bile železne srajce s kratkimi rokavi, ki so segali do komolcev. (Trevino, Wilcox, 2000: 68)

Za večino keltskih bojevnikov je bil ščit edini, ki jim je služil za obrambo. Na začetku so ti bili majhni in okrogli. Kasneje v halštatskem obdobju so bili podolgovati, heksagonalne ali pa ovalne oblike. V latenskem obdobju so bili ovalni, dolgi 1,1 m, narejeni iz

hrastovih desk, ki so bile tanjše proti robu ščita. Sredina ščita je bila okrepljena z lesenim hrbtom, ki je bil v centru odebeljen in v sredini ščita je bila luknja namenjena zaščiti iz železa ali brona. Zadaj in spredaj je bil ščit prekrit z usnjem, v nekaterih primerih pa s klobučevino. V nekaterih primerih je imel ščit na zgornjem robu oblogo iz kovine, ki je preprečevala, da bi se ščit pod udarci razklal na pol. Podolgovati ščiti so bili namenjeni pehoti. (Trevino, Wilcox, 2000: 68-69)

Kelti so imeli sulico imenovano *lancia*, ki naj bi imela konico dolgo tudi do pol metra. Nekatera rezila sulic so bila gladka, pri nekaterih pa valovita, tako da so s sulico raztrgali meso in razširili rano, ko je bojevnik sulico izvlekel. (Herm, 1983: 14) Sulice so bile dolge do 2,5 metra, njihove konice so bile daljše v obdobju od 5. do 1. st. pr.n.š. (Trevino, Wilcox, 2000: 72) V antiki se je Kelte smatralo večinoma za mečevalce in so jih najemali kot udarne enote v Grčiji, Zahodni Aziji, Egiptu in Kartagini. V latenskem obdobju so bili njihovi meči dolgi od 55 do 80 cm, nekateri so dosegli tudi 90 cm in so bili najverjetneje narejeni iz jekla. Kvaliteta njihove izdelave se je razlikovala, nekateri so bili tako slabo izdelani, da so ustrezali Polibijevemu opisu, da so bili uporabni samo za prve udarce. (Trevino, Wilcox, 2000: 70) Večina mečev v zgodnjem obdobju latena, od sredine petega do sredine tretjega st. pr.n.š., je bila dolgih 65-75 cm in so imeli ostro konico, tako da so bili namenjeni za bodenje in udrihanje. Do konca 2. st. pr.n.š. so se bili meči podaljšali na dolžino od 85 cm do 90 cm in so imeli zaobljeno konico, tako da so bili namenjeni samo za udrihanje, v 1. st. pr.n.š. so jih podaljšali na 90 cm. V Britaniji je bil trend razvoja mečev ravno obraten in so se šele kasneje ponovno pojavili meči, ki so bili namenjeni tudi bodenju. (Trevino, Wilcox, 2000: 71)

Na nekaterih območjih so Kelti uporabljali tudi lok in pračo, ki je bila najcenejše in najenostavnejše od vseh takratnih strelnih orožij, vendar je zahtevala dolgotrajno vadbo za natančno streljanje. (Trevino, Wilcox, 2000: 72) Mladenič, ki še ni bil dovolj star in močan za bojevanje z mečem, se je lahko boril kot kopjanik ali pa pračar in je imel poleg metalnega orožja tudi majhen ščit. (Trevino, Wilcox, 2000: 97) Uporaba prač je bila pogosta pri obrambi utrdb. Zapletena razmestitev lesenega obzidja naj bi pripomogla k maksimalnemu izkoristku tega orožja. Sicer pa je bila uporaba loka ali prače redka, ker naj ne bi bila bojevnikovo orožje, čigar cilj je bil, da si v bitki pridobi slavo z uporabo meča ali sulice v boju iz bližine. (Allen, 2001: 25)

Kelti, ki so vdrali na tuja ozemlja, so bili profesionalni vojščaki in so kombinirali svojo oborožitev z zaplenjenim orožjem in oklepom. (Newark, 1996: 156) Keltska ljudstva so poznala še enote, ki so se imenovala gaesatae, kar pomeni suličarji. To so bili mladeniči, ki niso bili pripadniki katerega od plemen in so služili kot najemniki vsakomur, ki jih je plačal ali z njimi delil vojni plen. (Trevino, Wilcox, 2000: 83) V 3.-2. st. pr.n.š. je bil gaesat opremljen približno takole: imel je bronasto čelado z ličnicami, sulico in meč za boj iz bližine in dve kopji ter ovalen ščit. (Trevino, Wilcox, 2000: 95) Za gaesatae je bilo značilno, da so se za boj slekli, zato, ker so s tem kot posamezniki kazali pripadnost tej skupini. Prav tako so jih kot najemnike obvezovala določena pravila vojskovanja in tabuji, ki so bili drugačni od tistih v klanu ali plemenu. (Allen, 2001: 27)

Kelti so bili predvsem izvrstni konjeniki in so bili tako znani, da so jih kot najemnike vključevali v svoje vojske Grki in Rimljani. Zapisano je bilo, da so bili boljši konjeniki kot pešaki in so bili po Cezarju, ki jih je na veliko uporabljal v svojih galskih kampanjah, najboljši najemniški konjeniki, kar jih je Rim uporabljal. (Newark 1996: 159)

Konjenik je bil opremljen z železno čelado z naglavnim okrasom v obliki merjasca, ptiča ali rogov. Konji niso imeli stremen, plemiči so imeli še ovratne verige in verižne srajce. (Newark, 1996: 161) Konjeniki so bili samo plemiči in tisti, ki so bili takoj za njimi po hierarhični lestvici. Z železnimi srajcami so bili opremljeni samo plemiči in tisti, ki so bili bogatejši. Poleg mečev so uporabljali tudi sulice in kopja, ščiti so bili okrogli ali ovalni. Nekateri ovalni ščiti so imeli spodnji in zgornji del odsekan. (Trevino, Wilcox, 2000: 73) Konjenik v 3.-2. st. pr.n.š. je bil opremljen na primer s čelado, ščitom, kopji, mečem in verižno srajco. (Trevino, Wilcox, 2000: 96) Konjenik iz časa bojev proti Cezarju je imel čelado tipa Agen ali Port, verižno srajco, meč in sulico. (Trevino, Wilcox, 2000: 97)

V 1. st. so bili Kelti (Briti) zadnje ljudstvo, ki je še uporabljalo enoosne bojne vozove v bitkah. (Trevino, Wilcox, 2000: 73) Lahke elegantne enoosne bojne vozove so verjetno razvili iz težjih štirikolesnih, ki so jih našli v keltskih grobovih izpred 5. st.pr.n.š. Kasnejši dvokolesni bojni vozovi so imeli lesena kolesa povezana z železnim obročem, središče bojnega voza je bilo prav tako povezano z železnimi obroči. Kolesa so na oseh držale železne zagozde. Platforma je bila lesena, stranice so bile iz ukrivljenega lesa ali pletene. (Newark, 1996: 162) Sama platforma je bila pravokotna, pritrjena nad osi koles.

Na sredini dolžine platforme je bil pritrjen lesen drog preko katerega se je vleklo bojni voz, ki je bil pritrjen na nosilce osi koles in na samo platformo. (Trevino, Wilcox, 2000: 73) Dva konja sta vlekla bojni voz, preko jarma pritrjenega na lesen drog. (Newark, 1996: 162) Briti pa naj bi uporabljali bojne vozove z rezili na kolesih, ki so jih imenovali *essedae*. (Jordanes)

Ekipa bojnega voza je izgledala približno takole: voznik bojnega voza je bil navaden bojevnik, ki je bil lahko pobarvan sinje modro, da je bil njegov videz bolj zastrašujoč, vozil pa je plemiča, ki je bil opremljen s kopji, mečem in ščitom. (Trevino, Wilcox, 2000: 96) Voznik bojnega voza je bil izbran iz vrst revnejših svobodnjakov in je bil zaposlen tudi kot ščitonosec. Odnosi med njim in njegovim gospodarjem so bili zelo tesni. (Allen, 2001: 50)

Cezar opisuje, da je v Akvitaniji pri Sontiatih naletel na soldure (zveste), ki da imajo navado prenašati s tistim, s katerim so sklenili prijateljstvo, skupno vse nezgode v življenju in če ta umre nasilne smrti, mu vsi sledijo v smrt. Zapisal je tudi, da odkar ljudje pomnijo, se ni soldur po smrti prijatelja, ki si ga je izbral, izognil smrti. (Cezar, 1999: 74) Za Brite je Cezar zapisal, da se barvajo, kar jim daje sinjo barvo in so zato v boju videti strašnejši na pogled. (Cezar, 1999: 102)

Cezar je o ladjah galskih Venetov zapisal, da so zgrajene, tako da imajo ravne gredlje, kar jim omogoča plutje po plitvinah in ob osekah. Na sprednjem in zadnjem koncu so visoke zaradi valov in viharjev. Narejene so iz hrastovine in zato zelo trpežne, sidra visijo na verigah in ne na vrveh, znotraj ladij so veslaške klopi. Namesto platnenih jader uporabljajo kože in mehko strojeno usnje za boljše kljubovanje nevihtam in oceanskim vetrovom. Zapisal je tudi, da bi imelo rimsko ladjevje prednost samo v okretnosti. Vendar so bile glede na tamkajšnje razmere in vetrove keltske ladje okretnejše. Ker so bile visoke, jih je bilo nemogoče obstreljevati ali pa s kavljji potegniti k svojim ladjam. Če je prišlo do viharja so se lažje umaknile v plitvine, ob oseki so še zmeraj lahko izplule, za razliko od rimskih ladij. Vendar so Rimljani to prednost premagali z ostrimi srpi vdelanimi v dolge kole, če so z njimi zgrabili vrvi keltskih jader in zaveslali nazaj, so jih pretrgali na dvoje, nato pa se je zrušil jadrski prečnik. Ker so se galske ladje večinoma zanašale na jadra, so bile zaradi tega onesposobljene in se niso več mogle gibati. (Cezar, 1999: 69-70)

Zidove so Kelti delali, tako da so najprej postavili okvir iz brun, ga napolnili s kamenjem in ga na zunanjih straneh obložili s skladi kamnov brez malte. Cezar je za take zidove menil, da jih ne moreš niti zažgati zaradi kamenja, niti podreti z oblegovalnimi ovni zaradi lesa. (Herm, 1983: 191)

3. GERMANI

Pred 4.000 leti so se Kelti in Skiti naselili v osrednji in vzhodni Evropi. Sledili pa sta jim še dve skupini, Germani in Slovani. Germani so se naselili na zahodu. Domovino Germanov so sestavljali : Danska, južna in osrednja Norveška, obala današnje severne Nemčije od ustja reke Labe do Baltika in otoka Gotland in Bornholm. Od tu so se bojevita germanska plemena širila po Evropi zaradi prenaseljenosti. (Trevino, Wilcox, 2000: 11) Na germansko kulturo je vplivala bronasta doba v Severni Evropi in tudi vplivi keltske in skitske kulture so bili opazni v germanski kulturi. Rimska kultura je imela vedno večji vpliv po keltskem porazu v Galiji, kljub temu, da so jo Germani zavračali, ko so Rimljani postali njihovi sosedje. Rimljani so vplivali na Germane preko uvoza orožja in luksuznih izdelkov. (Trevino, Wilcox, 2000: 13)

Germani v 1. st. niso bili enotno ljudstvo, ampak skupina plemen s skupno kulturo in skupnim jezikom. Nahajali so se v Srednji Evropi, med Skiti in Kelti. S silo so Germani v južni Nemčiji pregnali Kelte. (Bemmann, 2002: 21) Za Germane je bilo značilno, da niso živeli v gradiščih, tako kot Kelti, ampak so bili raztreseni po deželi. Glavna oblika naselitve je bila majhna vas. (Bemmann, 2002: 29)

Cezar je za Germane zapisal, da vse svoje življenje posvečajo lovu in vojni, ter, da se že od mladih let krepijo v utrjevanju. Največjo hvalo uživa kdor je najdlje časa samski, saj naj bi to spodbujalo rast, telesno moč in življensko silo. S poljedelstvom naj se skorajda ne bi ukvarjali in da nihče ni imel točno omejenega polja ali zemljišča. Knezi in oblast so vsako leto razdelili zemljo po svoji presoji, posameznim družinam, da so jo obdelovali. Po koncu leta so morali zemljo zapustiti in oditi drugam. To so delali zato ker, naj bi trajno obdelovanje zemlje zaviralo vnemo za vojskovanje. Ljudje bi skušali povečati svoje imetje in bogataši bi reveže preganjali z zemlje. Zaradi tega bi prišlo do pohlepa po denarju, kar bi sprožilo prepire in nasprotja, tako da s tako ureditvijo ostane ljudstvo zadovoljno, saj ima vsak toliko kot mogočnež. (Cezar, 1999: 132-133)

Posamezna plemena so si štela v največjo čast, če se okrog njihovega ozemlja raztezajo pustinje. Kar je za njih največji dokaz, da zmorejo z obmejnih pasov pregnati sosede in da si nihče ne upa naseliti v njihovi bližini. Zaradi tega naj bi bili varnejši, saj se naj jim ne bi bilo treba bati nenadnega napada. Kadar začnejo z obrambno ali napadalno vojno

izvolijo za ta čas oblast, ki ima pravico odločati nad življenjem in smrtjo. V miru pa razsojajo poglavarji ozemelj in okrožij, ki skušajo mirno poravnati spore. Razbojništvo ne velja za sramotno, če se dogaja zunaj lastnega ozemlja in velja za najboljše sredstvo za vadbo in zaposlitev mladine. Kadar kateri od poglavarjev na ljudskem zborovanju zatrdi, da bo prevzel vodenje takega pohoda poziva prostovoljce. Kdor se pohoda ne udeleži se ga smatra kot ubežnika in izdajalca. (Cezar, 1999: 133)

Za Germane je bilo značilno, da so pogosto plenili po bogatejši Galiji, ki je postala bogatejša z romanizacijo. To je povečalo število germanskih plenilskih pohodov. Ob romanizaciji Galije se je povečala tudi trgovina. Za sofisticirane izdelke Galcev in Rimljanov, so v zameno Germani prodajali živalske kože in jantar, kasneje so pa zaradi rimskega apetita po sužnjih postajali spopadi med germanskimi plemeni vedno pogostejši, tako da so najboljši bojovníki samo lovili sužnje in jih prodajali Rimljanom. Ostali so obdelovali zemljo, medtem, ko so se pred tem vojščaki po bitkah vrnili na polja. Nekatere ujetnike so zmagovalci prodali kot sužnje, ostalim pa so dodelili nekaj zemlje, ki so jo nato obdelovali in dodelili nekaj pridelka poglavarju (Newark, 1996: 43)

Zaradi kontakta z Rimljani je samo vojskovanje zaradi izboljšav pri oborožitvi postalo bolj smrtonosno. Plemena, ki pa so bila ob stiku z Rimljani so se pričela združevati, da so imela na razpolago večje število bojovníkov, tako kot na primer Franki ali Alemani. (MacDowall, 1996: 6) Samo v primeru krize (npr. invazija Rimljanov) se je bojevalo celotno pleme. Ko ni bilo več invazij s strani Rimljanov so vojskovanje izvajale samo profesionalne skupine bojovníkov zbrane okoli plemenskega poglavarja. (Newark, 1996: 44) Na visok položaj so prišli tudi tisti Germani, ki so služili v rimski vojski in so se vrnili s premoženjem, ki je močno presegalo tisto od njihov sorojakov in so se zato povzpeli na pomembne položaje. (MacDowall, 1996: 6)

Značilno je bilo, da germanska plemena sicer niso bila enotna so pa imela skupno kulturo in skupen jezik. To se je v obdobju med 3. in 6. st. spremenilo z migracijami, ko so zunanji in notranji pritiski uničili plemensko enotnost in jo nadomestili z večnacionalnimi skupinami bojovníkov, pod vodstvom močnih plemenskih vojskovodij. Vizigote so na primer sestavljali večinoma Goti, ki so bili okrepljeni z Rimljani, Huni, Sarmati in Taifali. Rimske vojske so lahko sestavljali tudi samo Germani. V tem obdobju so se uspešnemu vojskovodji pridružili mladeniči, ki so iskali srečo. Če je vojskovodja izgubil

srečo in sloves, so ga bojovníki pogosto zapustili in si poiskali drugega vojskovodjo, kjer se je obetal večji dobiček. (MacDowall, 1996: 3)

V obdobju 4. st. so se Vandali in Alani naselili iz Germanije, preko Francije in Hispanije v Afriko, Angli in Saksonci v Britanijo, Ostrogoti in kasneje Langobardi v Italijo in Franki v Galijo. (MacDowall, 1996: 59)

3.1. DRUŽBENA HIERARHIJA GERMANOV

Tacit piše, da kralje izbirajo po plemenitem poreklu, vojvode po hrabrosti. Vendar kraljevska oblast ni neomejena in samovoljna. Nihče nima pravice do kaznovanja razen svečenikov. (Tacit, 1969: 7-8) Kralja se je izbiralo na volitvah, na zborovanjih in je imel absolutno oblast samo v primerih kriz. Sicer je bila njegova oblast omejena in so ga plemiči, ki so ga volili, lahko tudi odstavili. (Bemmann, 2002: 36) Plemiško poreklo ali velike zasluge očeta prenašajo naklonjenost starešin na njegove otroke, katere doda drugim pogumnim in izkušenim borcem. Velik pomen ima tudi koliko mladih bojovníkov ima ob sebi starešina in kdo se bojuje ob starešini ali pa zavzame prvo mesto ob starešini. Če je bil posameznik obkrožen z velikim številom izbranih bojovníkov, je užival velik ugled in veliko moči. V miru je bil to prestiž, v vojni pa zaščita. Ko je prišlo do bitke, je bilo sramotno za starešino, da ga je kdo prekašal po hrabrosti in sramota za njegovo spremstvo, če se ni izenačilo s hrabrostjo starešine. Sramotno je bilo tudi, če se je kdo vrnil iz bitke, v kateri je umrl starešina, saj je bila najsvetejša dolžnost ga braniti, reševati in njegovi slavi pripisovati lastna junaška dela. Ko so bili posamezniki izbrani za spremstvo starešine, so dobili v dar oborožitev in opremo. (Tacit, 1969: 10) Take skupine bojovníkov so bile vedno pogostejše in so počasi izrinile bojne skupine osnovane na ravni klana. (Newark, 1996: 43) Socialni položaj posameznika je določal njegov pogum v bitki. Germani so se vojskovali za spoštovanje svojih sobojovníkov v tolikšni meri kot za zmago. Strahopetce so prezirali in jim preprečevali sodelovanje v obrednih ceremonijah in plemenskih posvetovanjih (Newark, 1996: 39)

V obdobju od 3. do 6. st. je bilo veliko rivalstva med različnimi rangi pripadnikov določenega vojskovodje. Za vojskovodjo pa je bilo pomembno, da je imel ob sebi čim več pogumnih bojovníkov. V tem obdobju je v primerjavi s prejšnjimi tudi narastla moč

vojskovodij in njihovih pripadnikov. Vojskovodja, ki je zapustil svoje pleme, s svojim spremstvom, ki se je imenovalo *comitatus*, kjer je bilo vse premoženje premično, je to premoženje razdeljeval med zveste privržence. Vendar pa ohranitev oblasti ni temeljila samo na darovih, ampak tudi na uspehu v vojni in nasilju. Če je vodja pokazal slabost ali pa dopustil izziv nekaznovan, ga je hitro nadomestil močnejši bojevnik. (MacDowall, 1996: 6-7)

Poglavar, skupaj s svojimi privrženci, si je na rimskem ozemlju priboril posest in se s privrženci dvignil na položaj bojevniške aristokracije, medtem, ko je večina Rimljanov nadaljevala s svojim običajnim delom. Ti bojevniki so bili nanovačeni izven plemenskih mej družbene lestvice, ki so določale premoženje in razred (MacDowall, 1996: 9) Z darovi, ki jih je delil vojskovodja, sta se okrepila ugled darovalca in prejemnika. Vendar pa je bil bojevnik vezan na svojega gospodarja preko kodeksa zvestobe. Ta je bil tako močan, da so se bojevniki premaganega kralja vdali takoj, ko se je vdal kralj sam ali pa so se vojskovali do smrti, če je kralj padel v boju. (MacDowall, 1996: 10-11) Položaj posameznega bojevnika je bil odvisen od uspehov v bitkah. To se je kazalo skozi njegovo oborožitev in opremo, ki jo je zaplenil ali dobil v dar od svojega vojskovodje. Vendar pa je moral opremo, ki jo je dobil v dar, vrniti, če je zapustil službo svojega vojskovodje. (MacDowall, 1996: 17-22)

Rast vojaškega razreda, ločenega od ostalega plemena, je bila predhodnik srednjeveškega fevdalizma in viteštva. Ta proces je bil prisoten samo med plemeni ob Rimskem imperiju, ki so si lahko zagotovila boljšo oborožitev in sredstva za vzdrževanje te elite in so si podredila manjša plemena. (Newark, 1996: 44)

3.2. OBOROŽITEV IN ENOTE GERMANOV

V primerjavi s (premaganimi) Kelti so imeli Germani v 1. st. slabšo vojaško tehnologijo. Stoletja so od Keltov uvažali železo iz osrednje Evrope. Umetelno izdelane keltske čelade in ščiti so bili skoraj neznani med Germani, kakor tudi bojni vozovi, ki so impresionirali Rimljane. (Newark, 1996: 30) Preden so Germani prišli v stik z Rimljani, so imeli ščite podobne keltskim, ki so bili dolgi in ovalni v izmeri 88 cm x 50 cm in bolj pogoste oglate, ki so merili 66 cm x 30 cm. V tem obdobju je bil tudi uveden enorezni

nož sax. Redki bojovníci so imeli meče iz latenskega obdobja, možno je, da so bili specialisti v mečevanju, ki pa so bili redkejši na vzhodu Germanije. Opazna je tudi uporaba keltskih sulic kopij in ščitov, ki so imeli na sredini kovinsko oblogo. (Trevino, Wilcox, 2000: 16)

Rimski poveljnik Germanik je svoje moč spodbujal z besedami, da Germani ne nosijo ne prsnega oklepa ne čelade, da njihovi ščiti niso okrepljeni z usnjem ali kovino in da so narejeni iz tankih lesenih plošč, da uporabljajo samo sulice in da so še te pogosto le na ognju utrjene palice. (glej Newark 1996: 33) Sulice so bile tudi omejene samo na prve bojne vrste, ostali so imeli na ognju utrjene bojne kije. Fizično so bili Germani močni in dobri za hitre kratke napade. (Trevino, Wilcox, 2000: 14)

Tacit piše, da imajo Germani na razpolago malo železa, kar se tudi pozna na njihovem orožju. Redkokdo je imel meč ali dolgo sulico *framea*, ki je bila tako izdelana, da se je lahko posameznik z njo boril iz bližine ali pa iz razdalje, kot je bila potreba. (Tacit, 1969: 7) Germanski mladenič je začel kot bojovník na dnu hierarhične lestvice in je v svojo oborožitev dobil samo sulico in ščit. (Kesting, 1981: 38) V tem obdobju je bil samo vsak deseti bojovník opremljen z mečem. Tudi ni dokazov o oklepu ali čeladah, razen pri poglavarjih. Ščiti so bili okrogli, oglati ali pa heksagonalni z osrednjim delom iz kovine in obrobljeni s kovino. Konjenica je uporabljala majhne ščite ali ovalne ščite. (Trevino, Wilcox, 2000: 16-17)

Značilno je bilo, da so Germani najprej pometali sulice, nato pa so se zanašali na orožja, ki so jih pobrali na bojnem polju. Med temi orožji so bile to pogosto sulice, ki so jih prej pometali. (Newark, 1996: 34) Konjeniki so bili opremljeni s ščitom in *frameo*. Pešaki so imeli več metalnih kopij, ki so jih metali na velike razdalje. Malo bojovníkov je imelo oklep ali čelado, konji niso bili hitri. Pehota je predstavljala glavno moč Germanov, ki so se borili pomešani s konjenico, ki ji je odgovarjala hitrost pehote. Najboljši mladeniči so stali v sprednjih vrstah. (Tacit, 1969: 7) Razlog za to je bila pogozenost in močvirnato zemljišče Germanije, kjer konjenica ni prišla do izraza. Edino Batavi in Tenkteri so sloveli po konjenici, konj pa je bil bolj statusni simbol. (Newark, 1996: 36)

Za Germane je Cezar zapisal, da imajo majhne in neznatne konje, ki jih z urjenjem naredijo vzdržljive. Za sramotno, mehkužno in lenobno smatrajo, če kdo uporablja sedlo in si prav nič ne pomišljajo napadati konjeniške sile, ki so v premoči. (Cezar, 1999: 79) V

tem obdobju je bilo tudi zanemarjeno lokostrelstvo in je bilo deloma oživljeno šele v kasnejših stoletjih. (Newark, 1996: 37) Konec vsake zmage so imeli Germani na razpolago zakladnico orožja in veliko bojevnikov je kombiniralo rimsko in keltsko oborožitev. Meči so bili redki in dragoceni saj so bili uvoženi in so jih uporabljali samo vodilni bojevniki. Z leti, ko je naraščal stik z Rimljani so bili vedno pogostejši meči, ki so spominjali na rimski gladij (kratek meč rimske težke pehote). (Newark, 1996: 36)

Takoj po bitki v Tevtoburškem gozdu je bila oborožitev sestavljena iz rimske oborožitve samo pri germanskih plemenih, ki so se bojevala tam. Kasneje ob nadaljnjih stikih z Rimljani se je rimska oborožitev pričela pojavljati tudi pri drugih germanskih plemenih. Kljub slabi opremljenosti napram Rimljanom, se je oborožitev Germanov po bitki v Tevtoburškem gozdu izboljšala, predvsem za plemena, ki so premagala tri rimske legije. (Bemmann, 2002: 69) Sicer pa je bila germanska oborožitev v tistem obdobju redka in so Germani v bojih pogosto uporabljali na ognju utrjene palice. V bojih s cesarjem Komodom je moralo majhno pleme Buri večkrat zaprositi za premirje, da so lahko obnovili svoje skromne zaloge orožja. (Trevino, Wilcox, 2000: 14)

Po rimski zasedbi Galije je rimska oborožitev igrala veliko vlogo v oboroževanju germanskih bojnih skupin. Oborožitev so do obdobja poznega rimskega imperija dobivali skozi konstantno ilegalno dobavo rimske oborožitve, v obliki plena iz rimskih arzenalov ali pa so jo domov prinesli Germani, ki so služili v rimski vojski. (glej Trevino, Wilcox 2000: 15) Oborožitev posameznika v tem obdobju je bila sledeča: konjenik, ki je imel višji status in s tem boljšo opremo, je jahal na žilavem poniju slabe kvalitete. Opremljen je bil s ščitom iz lesa prekrita z usnjem, osrednjim delom iz kovine in tanko kovinsko obrobo, s sulico frameo, dvema kratkima kopjema in nožem. Bojevnik višjega ranga je bil opremljen s keltskim oglatim ščitom, katerega osrednji kovinski del se je v boju uporabljal ofenzivno, s keltskim mečem iz latenskega obdobja in večimi kopji. Mlajši bojevniki na dnu lestvice pa je imel okrogel keltski ščit in več kopij. (Trevino, Wilcox, 2000: 46-47)

V 2. st. sta se v večih območjih pričeli skupaj pojavljati rimska in germanska oborožitev, verižne srajce in meči podobni rimskemu gladiju. Močno se je povečala uporaba sekir, še posebej metalnih. (Trevino, Wilcox, 2000: 17) V obdobjih med leti 100 in 350 uporabljali so tudi loke, ki so bili dolgi dva metra in narejeni iz tise ali hoje. (Trevino, Wilcox, 2000:

17) Sekire iz tega obdobja so bile nameščene na ročaje dolžine 59-85 cm, kratke sulice so bile dolge po 81 cm, dolge pa po 250-295 cm. (Trevino, Wilcox, 2000: 20)

Bojevniki: poglavar kot vodja je imel najboljšo oborožitev in opremo, ki jo je sestavljala bronasta čelada, železna verižna srajca, ki je bila lahko tudi izdelana pri Germanih, ščit (za Svebe je bil značilen ovalen ščit, uporabljali pa so tudi heksagonalne in okrogle) in meč rimskega izvora. Bojevniki višjega ranga ni imel oklepa, oborožen pa je bil z bojno sekuro in mečem. Navaden bojevniki pa je imel nož sax, kopja in ščit. (Trevino, Wilcox, 2000: 48) V 3. st. je bil še vedno močan priliv rimske oborožitve. Povečalo se je število mečevalcev, eden na štiri bojevnike. Takrat se pojavijo meči podobni rimskemu dolgemu konjeniškemu meču, *spathi*. (Trevino, Wilcox, 2000: 17)

V obdobju večjih vpadov v rimski imperij si je samo nekaj bojevnikov okoli poglavarja lahko privoščilo konja, oklep in meč (ki je bil zaradi drage izdelave poleg orožja tudi statusni simbol). Meč se je imenoval *spatha*, bil je dvorezen, namenjen za sekanje in idealen za uporabo s konjskega hrbta. Ko je prišlo do migracije celotnega plemena, so navadni bojevniki uporabili karkoli jim je prišlo pod roko, najpogosteje sulico. (Newark, 1996: 44) Vendar so se ti revnejši bojevniki tudi v tem obdobju opremljali z rimsko oborožitvijo, tako kot na primer Goti po bitki pri Marcianopolisu. (MacDowall, 1996: 27) V svoji oborožitvi so imeli tudi težko metalno kopje, ki se je imenovalo *angon* in je bilo na videz podobni rimskemu pilumu, z železno konico in dolgim vratom, zasnova je bila namenjena učinkovitemu ubijanju in pohabljanju. Ker je imel dolg železen vrat je možno, da se ga je uporabljalo tudi v bojih iz bližine in da je oviral gibanje nasprotnika, če se je pri metu zapičil v njegov ščit. (Trevino, Wilcox, 2000: 37)

Ščiti v tem obdobju so bili okrogli z izbočenim osrednjim delom iz kovine, tako da se jih je lahko v boju uporabljalo ofenzivno. (MacDowall, 1996: 32) V tem obdobju je zaradi profesionalizacije elitnih vojščakov prišlo tudi do kompleksnejših taktik, manevrov in večje discipline, tako da Germani niso bili več samo na pol goli divjaki. (Newark, 1996: 44) Medtem, ko so bili že uveljavljeni bojevniki opremljeni s konjem, oklepom, čelado, mečem, sulico, sekuro in ščitom, so bili bojevniki na dnu družbene lestvice, ki so se morali šele izkazati, opremljeni samo s sulico in ščitom. V vojskah Gotov in Alemanov so revnejši bojevniki služili kot lokostrelci. (MacDowall, 1996: 17)

Germanski bojevnik v 4. st. je bil kot comitat (bojevnik, ki je prisegel zvestobo svojemu poglavarju) najverjetneje opremljen z oklepom, ščitom in čelado, ki so bili zaplenjeni, dani v dar, ali pa narejeni po naročilu pri kovaču. Možno je, da so nosili neke vrste usnjen oklep. (MacDowall, 1996: 23) Germanski bojevnik v tem obdobju ni bil ne konjenik ne pešak in se je lahko bojeval na konju ali peš, tako da je bil vsestranski bojevnik. (MacDowall, 1996: 49)

Gotski bojevniki v 4. st. so kot težki konjeniki imeli dolgo sulico, več metalnih kopij in dolg sarmatski meč. Opremljen je bil z okroglim ščitom, z osrednjim delom iz železa in železno verižno srajco. Pehota je bila opremljena z večimi metalnimi kopji, daljšimi sulicami, noži sax, dolgimi meči, bojnimi sekirami in loki (puščice so bile dolge 90 cm in nekatere so imele konice narejene za prebijanje oklepa). Ščiti so bili okrogli ali ovalni z osrednjim delom iz kovine. Posamezen bojevnik je bil opremljen na primer s sulico, večimi kopji in dolgim enoreznim mečem. (Trevino, Wilcox, 2000: 48-49)

Vandalski konjenik je bil opremljen s sulico in mečem, imel pa je tudi zelo malo ali pa nič defenzivnega oklepa. Znano je bilo tudi, da so bili slabi pešaki, lokostrelci ali metalci kopij. (Trevino, Wilcox, 2000: 14) Velik del vizigotske vojske so sestavljali lokostrelci in suličarji. Njihovo konjenico so sestavljali poglavarji in njihovo spremstvo. Lokostrelci so sestavljali tudi velik del ostrogotskih vojska. Vendar je bil tako kot pri drugih Germanih kompozitni lok redek, njihova konjenica je bila oborožena s sulicami in meči, ki so bili podobni tistim, ki so jih uporabljali Sarmati. (Trevino, Wilcox, 2000: 18) Od njih so se naučili uporabe težke konjenice, velike težke sulice kontos in stremen (Trevino, Wilcox, 2000: 39)

V 5. st. so bili Germani opremljeni podobno kot vzhodno germanski Goti v 4. st., s tem, da so Franki še posebej radi uporabljali kopje angon in metalno sekiro francisko. Pehota, ki je spremljala poglavarja, je bila opremljena z angonom, francisko, okroglim ali ovalnim ščitom, enoreznim mečem ali nožem sax. Navaden bojevnik je bil opremljen z okroglim ščitom in sulico ali sekiro. (Trevino, Wilcox, 2000: 49)

Na morju so Vandali v 5. st. v Kartagini uporabljali ladje kot jih je uporabljal Rimski imperij (kar je še ostalo od njega). Trend v tistem obdobju je bil usmerjen k lahkim ladjam, ki so bile hitre. Masivne galeje z večimi vrstami veslačev je zamenjala *dromona* (

kar pomeni dirkač), ki je imela po eno vrsto veslačev, z enim veslom na enega veslača. Te ladje so bile idealne za piratske napade Vandalov (Newark, 1996: 326)

4. RIMSKA VOJSKA

4.1. RAZVOJ RIMSKE VOJSKE

Rimska vojska je bila največji nasprotnik Keltov in Germanov v antiki. Prvi podatki o rimski vojski se pojavijo v obdobju, ko je bil Rim mestna država, s kraljem na čelu. Po tradiciji naj bi rimski kralj Servius Tullius (580-530 pr.n.š.) razdelil državljane v razrede na podlagi njihovega bogastva; dejanje, ki je določilo standard vojaške opreme, ki si jo je lahko posameznik privoščil. V resnici je do tega najverjetneje prišlo s postopnim razvojem. (Campbell, 1994: 3-4)

Najbogatejši so sestavljali *equites*, razdeljeni so bili v 18 centurij in so služili kot konjenica. Sledili so jim navadni državljani razdeljeni v pet razredov, ki so služili, kot jim je premoženje dopuščalo. Pod temi razredi pa so bili *capite censi*, ki niso imeli premoženja. Prav tako tudi niso imeli orožja in so bili izključeni iz vojaške službe. V začetku, ko je bil Rim še mestna država, je tako nanovačena vojska štela verjetno 4.000 mož. Ti so se vojskovali kot težka pehota v grški falangi in okoli 600 konjenikov. (Campbell, 1994: 4)

Takšna je bila vojska zgodnje republike po izključitvi kraljev proti koncu 6 st. pr.n.š, ki je v sporadičnih bojih prevzela nadzor nad Lacijem. Verjetno so zaradi galskega pohoda, ki je uničil vse nasprotnike leta 387 pr.n.š, opustili togo grško falango in prešli na manjše taktične enote manipule, s katerimi so lahko manevrirali samostojno. Spremenila se je tudi oprema: uvedli so ovalen ščit, nekateri vojaki pa so dobili metalno sulico *pilum*, namesto običajne *haste*. Takšna vojska, ki je takrat štela štiri legije, je skupaj s pomožnimi silami, ki so jih nanovačili zavezniki, omogočila zmago nad helenističnimi kralji, ki so še zmeraj uporabljali falango. Posebne enote, kot so bili lokostrelci so sestavljali najemniki. (Campbell, 1994: 4)

Zaradi punskih vojn je prišlo do podaljšanja vojaške službe. Tako, je leta 201 pr.n.š. rimsko vojsko sestavljalo 16 legij. Zmanjšale so se tudi zahteve po premoženjskem cenzusu. Tako je več mož lahko služilo v vojski. Tako je verjetno prišlo tudi do nastanka lahko oboroženih *velitov*, ki si niso zmogli privoščiti oklepa. Vsako leto so nanovačili

moške starosti 17-46 let, ki so služili šest let in so bili na razpolago še šestnajst let, konjenik je služil po največ deset let. (Campbell, 1994: 4-5)

Vsako legijo je sestavljalo od 4.200 do 5.000 mož, s 300 konjeniki. Veliti so služili kot zaščita lahkih jurišnih enot, na začetku bitke so pometali kopja in se nato umaknili za tri vrste legionarjev. Boj so nadaljevali mlajši *hastati*, ki so jim sledili izkušenejši *princeps*. Opremljeni so bili z ovalnim ščitom, dvema metalnima sulicama in španskim gladijem. Najizkušenejši *triarii*, ki so tvorili tretjo linijo, so bili opremljeni z dolgo sulico za boj iz bližine. Vsi legionarji so bili opremljeni s čeladami, bronastimi oklepi in ščitniki za spodnji del nog. Vsako od treh linij je sestavljalo po deset maniplov, vsak po 120 mož, v primeru triariev pa 60. Če so bili hastati in princeps premagani, so v boj posegli triarii, kot obramba ali za protinapad. Konjenica in enote, ki so jih tvorili rimski italški zavezniki, so bili nameščeni na bokih. Manipel je omogočal legiji regrupiranje enot med bitko in menjavo v boju izčrpanih sil s svežimi. Vojsko so vodili konzuli in občasno pretorji. Poveljniku legije je pomagalo šest vojaških tribunov, ki so bili večinoma iz vrst equitov. Vsi naj bi služili vsaj pet let v vojski. (Campbell, 1994: 5)

Taka vojska je bila dobro izurjena, disciplinirana in s polprofesionalnim pristopom. Vendar pa je daljše služenje v vojski škodilo gospodarstvu in kmetijstvu, ker je tako primanjkovalo delavcev. Zato je upadla zahteva po premoženju. Te vojake je Gaj Marij leta 107. pr.n.š. v Afriki opremil na stroške države. Vedno več vojakov je služilo za daljši čas, vendar se še ni v celoti ukinil star sistem novačenja. Gaj Marij naj bi bil tisti, ki je manipel zamenjal s kohorto. Tako je legijo sestavljalo deset kohort, razdeljenih v šest centurij po osemdeset mož. Prva kohorta je bila verjetno večja in je vključevala tudi legionarsko konjenico. Kohorta je omogočala večjo moč in kohezivnost, medtem ko je obdržala fleksibilnost manipula. Sedaj so bili vsi legionarji opremljeni s pilumom in gladijem. Konstrukcija piluma je omogočila, da se je ob kontaktu z nasprotnikom zvil in tako nasprotniku onemogočal, da bi ga uporabil. Obenem pa je nasprotnika oviral pri gibanju, če se je na primer zapičil v njegov ščit. (Campbell, 1994: 6-7)

Med leti 91 in 87 pr.n.š. je prišlo do vojne med Rimom in njegovimi italškimi zavezniki. Rezultat je bil ta, da je večina izmed njih dobila rimsko državljanstvo. S tem se je tudi povečalo število potencialnih rekrutov. Tako je bilo proti koncu republike skoraj 250.000 Rimljanov pod orožjem. Rezultat Marijevih reform je bil ta, da je vojska postala politični

instrument. Vojaki so postajali vedno bolj lojalni svojemu poveljniku namesto senatu ali Rimu. Tako so poveljniki dobili moč in bogastvo preko lojalnosti svojih čet. V svojih desetih letih kot prokonzul Galije je Cezar povečal svojo vojsko s štirih na dvanajst legij in je leta 49 pr.n.š. podvojil plačo svojih mož v pripravah za vojno s Pompejem. Po Cezarjevem umoru leta 44 pr.n.š. je bil Rim razdeljen na vojskujoče se frakcije. Kar se je končalo leta 31 pr.n.š., ko je Oktavijan premagal Marka Antonija. Rim je takrat že obvladoval večji del Sredozemlja. Vendar pa dosti provinc še zmeraj ni bilo pacificiranih in je bila za to potrebna večja prisotnost vojske. Tako je rimska vojska še zmeraj ostala v glavnem kot vojska kjer se rimski državljani vojskujejo v legiji kot težka pehota in tujci kot pomožne čete, ki tvorijo konjenico in ostale specialistične službe. (Campbell, 1994: 7)

Med leti 49 do 32 pr.n.š. je bilo rekrutiranih cca 420.000 Rimljanov. Kljub temu, da si je Oktavijan prizadeval za mir in stabilnost, ni bilo dovolj prostovoljcev, da bi zadoščalo potrebam imperija. Potrebno je bilo 5.000-6.000 rekrutov letno za vsako legijo, da se je obdržala moč legij. Legionarji so večinoma prihajali iz vrst rimskih državljanov, iz provinc ali pa iz vrst mož, ki so dobili državljanstvo ob vstopu v vojsko. V 1. st. je veliko rekrutov prišlo iz Hispanije, Galije Narbonensis, Norika, azijskih grških držav in Makedonije. Vlada je verjetno imela rajši voljne vojake, od katerih se je pričakovalo, da bodo rajši branili domovino in svoje družine, kar je bil verjetno faktor, ki je vodil k postopnemu razvoju k lokalnemu rekrutiranju, ki je prevladalo po Hadrijanu. Zaradi tega je bila vojaška služba najbolj privlačna konec 2. st. in v začetku 3. st. Rimljani pa so se še zmeraj najrajši prijavi v pretorijansko gardo. (Campbell, 1994: 9-10)

Oktavijan se je odločil, da bo rešil vojaške potrebe imperija s stalno profesionalno vojsko. Tako je vojaštvo postalo poklic. Nastali so pogoji služenja in plača, kar je razdelilo vojsko na naslednje kategorije: pretorijanci, Oktavijanova osebna telesna straža, enote legionarjev iz vrst rimskih državljanov in nedržavlanske pomožne enote. Leta 13. pr.n.š. je bilo uvedeno dvanajstletno služenje za pretorijance in šestnajstletno za legionarje iz vrst rimskih državljanov s štirimi leti v rezervi. Leta 5 pa se je služenje podaljšalo za pretorijance na šestnajst let in za legionarje na dvajset let s petimi leti v rezervi. Sredi 1. st. so pomožne čete in legionarji služili 25 let. Pod vladavino Oktavijana je legionar ob odpustu dobil 12.000 sestercev, pretorijanec pa 20.000. Velikokrat se je zgodilo, da je ob koncu služenja namesto plačila dobil parcelo. (Campbell, 1994: 20)

V praksi se je to po Tacitovih Analih razvilo v to, da so legionarji služili tudi po trideset ali celo štirideset let. Tudi ko se je končala vojaška služba zanje ni bilo konec služenja v vojski, saj so ostali v enoti in služili pod drugim imenom. Ko se je služenje dokončno končalo, je vojak običajno dobil parcelo kakšne zamočvirjene zemlje ali pa nerodovitne zemlje v gorah v neki oddaljeni deželi. Plača je bila dva in pol sesterca na dan in iz tega so si vojaki morali kupiti obleko, orožje, šotore in podkupiti centurione, da so se izognili rutinskemu garanju. (Campbell, 1994: 22)

Leta 14, po Oktavijanovi smrti, je prišlo do resnih uporov vojakov v Panoniji in rimski Germaniji, ker je preminuli Oktavijan postal tesno povezan z ugodnostmi (mezdo za služenje v vojski in dodelitvijo zemlje po dokončanem služenju v vojski), ki so jih imeli. Vendar je do tega prišlo verjetno tudi zaradi nezadovoljstva med nižjimi čini zaradi nizkih plač (Še posebej v primerjavi s pretorijanci), dolgega služenja in neprimerne dodelitve zemlje. (Campbell, 1994: 22)

Takrat je vsako rimsko legijo sestavljalo devet kohort po 480 mož z vodečo kohorto z vsaj dvakrat toliko mož. Imela je tudi 120 konjenikov legionarske konjenice, tako da je bilo v legiji 5.400 mož. (Campbell, 1994: 28) Pomožne enote so bile nanovačene znotraj ali s periferije rimskega imperija in niso še imele rimskega državljanstva. Zagotavljale so konjenico, lahko pehoto in specialiste, tako kot v republiki najemniki. Združeni so bili v enote na etnični podlagi. Poveljevali so jim njihovi poglavarji ali pa rimski častniki, ko so bili vključeni v formalno strukturo rimske vojske. V praksi so enoto dopolnjevali z možmi iz krajev, kjer je bila legija nastanjena. Za to sta bila dva razloga: prvič je razširitev rimskega državljanstva omejila določena tradicionalna območja novačenja in drugič so bile enote vedno bolj stacionirane na nekem območju. (Campbell, 1994: 33-34) Proti koncu Oktavijanove vladavine so bile pomožne enote tako številčne kot legionarji in so bile razdeljene v konjeniške *alae* po 500 mož in delno konjeniške kohorte s po 120 konjeniki in 480 pešaki, ter pehotne kohorte s po 480 pešaki. (Campbell, 1994: 34) Pretorijanci so bili sestavljeni iz devetih kohort s po 1.000 oziroma 500 mož v vsaki in so bili stacionirani v mestih blizu Rima. Tri kohorte so bile v neposredni cesarjevi službi. Zaradi političnih razlogov niso imeli uniform. Pretorijance je leta 312 razpusstil cesar Konstantin. (Campbell, 1994: 38) Takrat, ob propadanju rimskega imperija, so nalogo varovanja cesarja prevzeli *protectores* in *scholae Palatinae*. Mejne province so varovale

enote *limitanei*, glavno premično vojaško silo pa so predstavljali *comitatenses*, ki so dobili posebne privilegije. (Campbell, 1994: 233)

4.2.URJENJE, VODENJE, TAKTIKA IN NAMESTITEV RIMSKE VOJSKE

Eden od glavnih faktorjev rimskega vojaškega uspeha je bilo urjenje vojakov. Vegecij navaja, da je Rim zmagoval zaradi selekcije pri rekrutih, njihovega učenja načel vojne, utrjevanjem z dnevno vadbo, z učenjem manevrov med premikom in vsega kar jih lahko doleti med pohodom ali bitko in s strogim kaznovanjem lenih. (Campbell, 1994: 15) Jožef Flavij navaja, da urjenje legionarjem omogoča, da so pripravljeni na strese in bitko in jih tudi z lahkoto premagujejo, da se njihove dobro urejene vrste ne razbijejo zaradi zmede, strahu ali izčrpanosti, česar pa sovražnik ne zmore. (Campbell 1994: 17)

Vendar pa Rimljani niso poznali vojaške akademije in niso sistematično pripravljali mož za poveljniška mesta. (Campbell, 1994: 61) Za rimsko vojsko je bil značilen strog zakon za ohranjanje discipline in je bil zelo strikten do dezerterjev in strahopetcev. Vendar pa je bilo vsiljevanje discipline odvisno od posameznega poveljnika. (Campbell: 105) Cesar Oktavijan je zaradi nepokorščine v sramoti razpusil celotno deseto legijo, brez bonitet po koncu služenja vojski. Če je enota zapustila svoje mesto v bitki, jo je decimiral. (Campbell, 1994: 107) Rimska vojska je imela tudi saniteto, ki so jo večinoma sestavljali grški zdravniki. (Campbell, 1994: 103)

Na centurionska poveljniška mesta so napredovali: posamezniki plemiškega porekla, legionarji z dolgo dobo služenja v vojski, centurioni in dekurioni pomožnih enot ter pretorijanci, ki so končali svoje služenje. (Campbell, 1994: 46) Centurion je bil odgovoren za: administracijo svoje centurije, izpolnjevanje ukazov vojakov, vodenje svojih mož v bitki, urjenje enot in ohranjanja discipline. Izkušeni centurioni so bili pogosto svetovalci višjih poveljnikov in so včasih prevzeli vodenje oddelka legionarjev ali pomožnih čet ali pa so dobili specialistične naloge. V uporih in nemirih so bili centurioni pogosta tarča maščevalnih vojakov. (Campbell, 1994: 47)

Najvišja poveljniška mesta so dobivali posamezniki plemiškega rodu. Zavzeli so najvišja poveljniška mesta pomožnih čet, legij in pretorijancev. (Campbell, 1994: 56) V poveljniški strukturi pa so bili najpomembnejši poveljniki iz vrst senatorjev. Legiji je

poveljeval senator, ki je imel običajno pretorijanski status. Ti poveljniki so bili tudi guvernerji provinc. (Campbell, 1994: 61) Vrhovni poveljnik vojske pa je bil v imperialnem obdobju cesar, kateremu je pripadla vsa slava rimske vojske. V njegovem imenu pa so tudi izvajali vojaške kampanje. Vojska je bila tudi tesno vezana na cesarja, ki naj bi bil v očeh vojakov nihov plačnik, tovariš in dobrotnik. Vezanost vojske na cesarja pa je omogočila lojalnost vojske tudi v nemirnih časih. (Campbell, 1994: 68)

Rimljani so imeli organiziran in enostaven pristop h taktiki. Značilna je bila uporaba konjenice za napade v bok ali obkolitev. Namestitev rezerv in namestitev bojne linije, ki je lahko obdržala kontakt z nasprotnikom. (glej Campbell 1994: 89) Arrian je dal v drugem stoletju v bojih proti Alanom navodila kakšna naj bo razmestitev enot za bitko. V prvi liniji naj bi bili razmeščeni konjeniški izvidniki, za njimi konjeniški lokostrelci, za njimi pomožna konjenica, nato pa pehota pomožnih enot. Za njimi bi bila ponovno nameščena pomožna konjenica vključno z germanskimi konjeniki. Nato naj bi sledile legionarska pehota z lokostrelci na čelu in konjenico na bokih, za njimi pa katapulti. (Campbell, 1994: 92-93) Dalje navaja, da naj enote zavzamejo višje položaje in da naj bo tišina, dokler se nasprotnik na približa na domet. Ko se to zgodi, naj se nasprotnika obstreljuje s strelnim orožjem, kar naj bi zmedlo nasprotnikovo konjenico. Če bi po tem nasprotniku uspelo priti do pehote, naj prve tri linije strnejo ščite in zadržijo nasprotnika. (Campbell, 1994: 97-98)

V obdobju propadanja rimskega imperija niso bile več značilne taktike velikih gostih bojnih formacij, ampak so legionarji delovali v majhnih samostojnih skupinah, sestavljenih iz štirih legionarjev oboroženih s kopji in enega lokostrelca. Te majhne samostojne skupine so uporabljale teren za kritje in so se medsebojno podpirale, tako kot pri sodobnih taktikah. Sicer pa je bilo še zmeraj značilno, da je pehota delovala v prvih bojnih vrstah, za njo so bili lokostrelci, konjenica pa je delovala z bokov in napadala sovražnikov bok ali hrbet. (Embleton, MacDowall, 1994: 46-47)

Pozimi so bili vojaki nameščeni v razpršenih zimskih postojankah, te niso bile stalne, poleti pa so se zbrali v taborih za poletne kampanje. Postopoma so se pojavile stalne postojanke, v katerih sta bili pogosto nameščeni dve legiji in pomožne čete. Konec prvega in v začetku drugega stoletja so nastale obmejne cone, katere so ponekod označevale mejne postojanke in prepreke, kot npr. v Zgornji Germaniji, Britaniji, Retiji in

Numidiji. (Campbell, 1994: 81) Po Tacitu je bilo v Germaniji ob Renu nameščenih osem legij, kot obramba pred Germani ali Galci, ob Donavi pa sta bili nameščeni dve legiji. (Campbell, 1994: 82-83)

Vojaki nameščeni v provincah so imeli značilnost okupacijske vojske, njihova pogosta naloga je bilo zatiranje uporov in vzdrževanje miru. Bolj ali manj stalno vojaško prisotnost je zahtevalo tudi pobiranje davkov, vzdrževanje komunikacij in trgovina. (Campbell, 1994: 110-111) Sama vojska je bila v čim večji meri samozadostna, s tem da je sama proizvajala predmete, ki jih je rabila, gradila in vzdrževala utrdbe, prostore za namestitve, akvedukte, ceste in mostove, ki so kasneje koristili tudi civilistom. (Campbell, 1994: 120-121)

5.VOJSKOVANJE KELTOV Z RIMLJANI

Prvi spopadi Keltoz Rimljanov so se pričeli leta 387 pr.n.š. ko so Senoni in ostala keltska plemena iz Padske nižine napadla etruščansko mesto Clusium. To je za pomoč zaprosilo Rim. Rim je poslal tri odposlance, ki so med sporom ubili keltskega poglavarja, zaradi česar so Kelti prekinili obleganje Clusiuma in se usmerili na Rim. Rim je zbral vojsko pod vodstvom Sulpiciusa, ki so ga Kelti porazili pri reki Alea, cca. 20 km severno od Rima. Rimska vojska je bila uničena zaradi keltske obkolitve in le nekaj vojakov se je vrnilo v Rim. Rim je bil zaradi tega nemočen, le kapitolški grič je bil branjen. Ko so Kelti prišli do mesta so ga našli odprtega in na začetku niso napredovali, ker so pričakovali zasedo. Nato so začeli pleniti in oblegati kapitolški grič. Ob obleganju je prišlo do pomanjkanja hrane pri Rimljanih in Keltih in so se v pogajanjih dogovorili, da se Kelti umaknejo za odkupnino 500 kg zlata. Po tem uničenju Rima so Kelti še naprej nadlegovali mesto, dokler niso leta 345 pr.n.š. sklenili premirja. (Brennus: The sack of Rome)

Nato so se med tretjo samnitsko vojno (280-290 pr.n.š.) borili Kelti proti Rimljanom v koaliciji s Samniti, Etruščani, Lukani in Umbrijci. V tej vojni so Rimljani kot najnevarnejše nasprotnike videli prav Kelte. Rimljani so se zaradi premoči koalicije odločili za zavlačevalno in izčrpovalno taktiko, predvsem zato, da bi se Kelti izčrpali. V bitki, ki se je zgodila v tej vojni, so Kelti napadli s konjenico in bojnimi vozovi in pri tem pognali rimsko konjenico v beg. Rimski poveljnik je dosegel zmago, tako da se je pognal v Kelte in pri tem umrl. To je imelo psihološki učinek na keltsko vojsko, ki je bila zaradi tega zmedena, v tolikšni meri, da so jih Rimljani zdesetkali samo z metanjem kopij. S to bitko so Rimljani dosegli samo to, da se Kelti iz Padske nižine in Samniti niso združili v trajnejše zavezništvo. Šele ko so premagali Samnite je bil položaj za Rim ugodnejši in njegovi prevladi nad Italijo so stali naproti samo še Kelti. (Herm, 1983: 33-34)

Senoni so po zmagi Rimljanov v tretji samnitski vojni izgubili tudi svoje ozemlje. Najprej so Senoni skupaj z Etruščani v silovitem navalu razbili rimsko vojsko pri Arretiumu in nato krenili dalje proti jugu. Rimski senat se je odločil, da se Keltom ne bo več zoperstavil v odprti bitki, ampak je iztrebil njihovo prebivalstvo. Kar je povzročilo, da so preživeli prebivalci pobegnili k sosednjim keltskim plemenom (Bojerom). Ti so zaradi

tega odšli na pomoč Senonom in Etruščanom in so skupaj odšli nad Rim. Vendar so Rimljani tedaj že poznali keltsko taktiko in so jih porazili ob spodnji Tiberi v bitki pri Vadimonskem jezeru. V tej bitki so bili Senoni popolnoma uničeni, Bojeri so se umaknili. Rimljani so takoj kolonizirali območja iztrebljenih Senonov in so v Padski nižini zgradili vrsto obmejnih utrd. (Herm, 1983: 35-36)

Med leti 264 in 241 pr.n.š. je potekala prva punska vojna, v kateri so Kartažani kot najemnike uporabljali numidijske konjenike, balearske pračarje, iberske strelce in Kelte iz Francije. Ti so veljali za neustrašne, nedisciplinirane in uporniške vojake, ki so, če je zakasnila njihova mezda, tudi oplenili mesto, kjer so bili nastanjeni. Rimljani so zato, da bi preprečili novačenje Keltov v kartažansko vojsko, ali pa sklenitev zavezništva, sklenili pogodbo, po kateri so se lahko Kartažani razširili samo do reke Ebro. (Herm, 1983: 37-38)

Leta 225 pr.n.š. so keltstka plemena Tavriskov, Insubrijcev in Bojerov, skupaj z najemniškimi gaesati (ki niso dobili nobenega plačila, ampak samo obljubo plena, ki bi ga dobili v bogatem Rimu) vdrla v Italijo. Najprej so nekaznovano plenili po Italiji in ker se jim ni nihče postavil po robu, so odšli nad Rim. Rimljani pa so zbrali 50.000 mož in odšli proti Keltom. Prvo rimsko vojsko so Kelti porazili z napadom iz zasede, nato so se obrnili proti domovini. Glavnina rimske vojske jim je sledila na dovolj veliki razdalji, zato da bi Kelte napadli skupaj z rimsko vojsko iz Pise. Na to vojsko so Kelti naleteli pri rtu Telamon, tako da so imeli pred sabo in za hrbtom rimsko vojsko in so bitko izgubili. (Herm, 1983: 39- 43)

Rimljani so pričeli vdirati v Padsko nižino leta 223 pr.n.š. in so si podredili tamkajšnje Kelte, ter zavzeli Mediolanum, prestolnico Insubrijcev. (Herm, 1983: 30) Leta 218. pr.n.š. se je pričela druga punska vojna. Ko je šla kartažanska vojska pod Hanibalovim vodstvom čez južno Galijo, so se mu pridružili keltski Bojeri iz Padske nižine. Ti so tudi prepričali Kelte iz južne Francije naj ne napadajo Hanibala. Vendar pa so bili Bojeri od Keltov edini zanesljivi zavezniki Kartažanov. Ko je Hanibal prispel v Padsko nižino se je moral spopasti s keltskim plemenom Tavriskov in jih premagal. Da bi jih pridobil na svojo stran, jim je obljubil svobodo, če se bodo spopadli med sabo v dvojicah. Tako je bilo ugodeno časti vseh Keltov, ki so se mu zaradi tega in zaradi obljube po plenu, ki bi ga dobili, ko bi premagali Rimljane, pridružili. Pridružilo se mu je 14.000 Insubrijcev.

Kelti, ki so služili v rimski vojski so pobili svoje častnike in se prav tako pridružili Hanibalu. Vendar so mu keltski zavezniki že pri reki Trebii onemogočili popolno zmago, ko jih je postavil na sredino in jim zapovedal naj v boju z Rimljani zdržijo tako dolgo, da jim bo lahko udaril v hrbet. Vendar so Kelti v boju odpovedali in sčasoma pričeli dezertirati. (Herm, 1983: 46-50)

Po koncu druge punske vojne je Rim ponovno udaril v Padsko nižino in načrtno iztrebljal keltsko prebivalstvo v Padski nižini. Kelti se niso več bojevali v silovitih napadih v odprtih bitkah, ampak so se zatekli v gverilsko vojskovanje, v katerem so se bojevali do konca. Zaradi tega so Rimljani potrebovali deset let, da so si podredili Padsko nižino. (Herm, 1983: 50-51)

Leta 107 pr.n.š. so se po rimskih porazih proti Kimbrom in Tevtonom uprli Galci, ki so živeli v rimski državi in so tudi premagali rimsko vojsko. Vendar so Rimljani ponovno vzpostavili nadzor nad območjem. (Trevino, Wilcox, 2000: 85)

Cezarju je migracija Germanov v Galijo leta 59 in 58 pr.n.š. dala izgovor za zasedbo Galije. Najprej so Helveti zaradi vdorov Germanov zapustili svoje ozemlje in so zaprosili za dovoljenje za prečkanje rimskega ozemlja. To je bilo zavrnjeno, zato so odšli čez ozemlje Galije, ki ni bilo pod rimsko oblastjo. Cezar jim je prišel naproti in jih premagal pri Bibractu, nato so se ponovno naselili na svojem ozemlju. Kot izgovor za zasedbo Galije je Cezar izrabil prošnjo Divitiakusa za pomoč za pridobitev vodstva nad Heduanci. (Trevino, Wilcox, 2000: 87-88)

Cezar je leta 58. pr.n.š. premagal germanskega Ariovista in postavil postojanke v Galiji. Leta 57. pr.n.š. je premagal Belge v severni Galiji, ki so bili uničeni plemena za plemenom zaradi tradicionalne keltske neenotnosti. Cezarjev poveljnik Kras je zasedel Normandijo in Bretanjo. Leta 56. pr.n.š. so se mu uprli obmorski Veneti. Rimljani so nemudoma zgradili ladje in rekrutirali posadke za ladje v rimski Galiji. Do pomorske bitke je prišlo pri Quiberonu, kjer so Rimljani zmagali in kruto zatrli upor Venetov. (Trevino, Wilcox, 2000: 88)

Zatem je leta 55. pr.n.š. Cezar izvedel ekspedicijo v Britanijo, zato da bi preprečil podporo Britov Galcem a je ni zasedel, ker ni imel dovolj moči in sredstev za zasedbo. Leta 54. pr.n.š. je prišlo do večih napadov Galcev na Rimljane, ki pa so bili vsi neuspešni. Indutiomarus je neuspešno oblegal rimski tabor in je bil po umiku uničen.

Ambioriks se je po neuspešnih napadih umaknil v gozdove. Drugi galski vodje uporov so bili ujeti in usmrčeni. Leta 52 pr.n.š. je prišlo do resne grožnje rimski zasedbi Galije zaradi upora Galcev pod Vercingetoriksovim vodstvom. Ta se je odločil za taktiko požgane zemlje. Vendar pa Galci niso hoteli uničiti gradišča Avaricum, ki so ga Rimljani zavzeli in uničili po težavnem obleganju. (Trevino, Wilcox, 2000: 89)

Cezarjeve enote so bile ob Vercingetoriksovim uporom nenehna tarča zased in uničevanja njihovih zalog. Ker je Cezar vedel, da je Vercingetoriks v bližini Gergovie, jo je napadel. Vendar je bil poražen, ko so Galci napadli rimsko vojsko pri oblegovalnih delih. Za tem je Vercingetoriks izvedel napad na Rimljane, s katerim naj bi ločil rimsko vojsko od njihovega prateža. Pri tem so se nedisciplinirani Galci zapletli v boj z vojsko samo in izgubili. Zato se je Vercingetoriks umaknil v Alesio. (Trevino, Wilcox, 2000: 89-90)

Cezar je za tem oblegal Alesio, katero je obkolil z obsežnimi fortifikacijskimi objekti, z zidom usmerjenim proti gradišču in navzven, da bi odbil napad Galcev, ki bi poizkušali rešiti Alesio. Preusmerili so tudi del reke, da je voda zalila jarke. Po enomesečnem obleganju so Galci izgnali iz gradišča starce, ženske in otroke, da bi varčevali s hrano. Na pomoč jim je priskočila vojska vseh galskih plemen, ki je poizkušala rešiti Alesio z napadom na rimske fortifikacije. Prvi dan napadov je germanska konjenica v službi Rimljanov pregnala galsko konjenico in pri tem potolkla nebranjene galske strelce. Naslednji dan sta istočasno napadli vojska in obleganci. Vendar so bili po dolgotrajnih bojih odbiti, tretji dan pa je prišlo do ponovnega napada na Rimljane z obeh strani na odsek rimske obrambe, ki se je nahajal na vzpetini. Vendar je bil tudi ta napad odbit zaradi Cezarjevega napada v hrbet. Po tem napadu je galska vojska obupala in zapustila bojišče. Naslednji dan se je predal tudi Vercingetoriks. Po tem so Rimljani popolnoma zatrli Galce, tako da ni več prihajalo do uporov. (Trevino, Wilcox, 2000: 90-91)

Po 90 letih so Rimljani kot izgovor za napad na Britanijo uporabili prošnjo Atrebatov za pomoč proti močnemu plemenu Catuvellaunov. Za napad je cesar Klavdij zbral v Galiji štiri legije in močne pomožne sile pod poveljstvom Aulusa Plauta. Ko se je rimska vojska izkrčala v Britaniji, ne da bi naletela na močnejši odpor Keltov, se je premikala proti notranjosti in je naletela na odpor pri prečkanju reke Medway. Za tem so se Kelti umaknili do Temze, kjer je rimska vojska pri prečkanju te reke naletela ponovno na močnejši odpor. Pri prečkanju Temze so Rimljani najprej poslali Batavce, ki so na

drugem bregu reke zavarovali prečkanje reke. Nato je rimska vojska postavila utrdbo na drugem bregu Temze in počakala na cesarjev prihod. Ko je prišel cesar, je s seboj pripeljal oddelek pretorijancev in okrepitve iz postojank ob Renu. Najprej je rimska vojska zasedla Camoludonum, kjer so se jim podredila številna keltska plemena. Nato so do leta 47. napredovali vse do črte, ki je potekala od Bristolskega kanala pa do Humberja. Med leti 47 do 60 so se Rimljani vojskovali v Walesu proti Silurom in Ordovikom. Med leti 59 in 60 pa je Sevtonij Paulinus z dvema legijama napadel otok Mona, ki je bil center druidov in je nudil žilav odpor. (Trevino, Wilcox, 2000: 92)

V Britaniji je leta 60 prišlo do upora Icenov pod vodstvom njihove kraljice Budike. Do upora je prišlo, ko so Rimljani po smrti Budikinega moža poizkusili priključiti njihovo ozemlje neposredno pod rimsko oblast, pri tem pa so oplenili njihovo ozemlje. Upor se je razširil do te mere, da so se mu pridružila tudi plemena, ki so že bila pacifirana, kot na primer Trinovanti. Najprej so se uporniški Briti pomaknili na jug in oplenili Camoludonum, ki je bil takrat naseljen z veteranskimi legionarji. Na pomoč Rimljanom je odšlo 2.000 legionarjev in 500 mož pomožnih čet, ki so padle v zasedo in bile uničene. Uničena sta bila tudi Verulamium in Londinium. (Trevino, Wilcox, 2000: 93-94)

Da bi zaustavil nadaljnje širjenje upora je Paulinus odšel iz Walesa z eno legijo in deli dveh legij, ter 4.500 mož pomožnih čet in je naletel na Budiko južno od reke Anker. Kelti so bili premagani in zdesetkani. Najprej so jih v bitki Rimljani zasuli s kopji, nato pa udarili po Keltih in jih pritiskali v ozek prehod. Ta je bil zablokiran z vozovi in plenom Keltov, tako da so Rimljani uničili celotno uporniško vojsko. Po tem je Paulinus izvajal kazenske pohode. Leta 84 je postal Julij Agrikola guverner rimske Britanije in pričel izvajati vojaške akcije proti zadnjim Keltom v Britaniji. Do spopada je prišlo na Škotskem proti 30.000 Kaledoncem. Agrikola je poslal najprej v napad galske in germanske pomožne čete, nato pa je poslal konjeniško rezervo, ki je napadla Kaledonce v bok in zmagala. Pri tem pa ni niti uporabil legionarjev. Vendar Rimljani niso zavzeli Škotske, ker se jim ni zdelo vredno in so postavili mejo na Hadrijanovem zidu. (Trevino, Wilcox, 2000: 93-94)

Do upora Galcev pod Sacrovirjevim vodstvom je prišlo leta 21. Prvi upor je bil hitro zaduščen s pomočjo pomožnih enot, katere je vodil tudi Sacrovir. Vendar so se te pomožne sile, ko so že imele orožje v rokah, uprle skupaj s Sacrovirjevimi Heduanci,

Florusovimi Treveri in Sekvani. Ta drugi upor so Rimljani prav tako hitro zatrli in tako se je končal upor leta 21. (Fauber: 1)

Med rimsko državljansko vojno leta 68-69 so galska plemena iz severovzhoda skupaj z germanskimi zavezniki uničila rimske sile na Renu in razglasila Imperij Galcev. Rimske sile so se hitro odzvale in uničile samozvano državo. (Trevino, Wilcox, 2000: 27)

5.1. STRATEGIJA KELTOV

Ob vdorih v tuje dežele so Kelti plenili po deželi in za cilj običajno niso imeli namena podvreči si premagane dežele. Tako so se v 4. st. pr.n.š. odločili, da bodo napadli še Rim, ker se jim ni nihče postavil po robu, ko so plenili v Etruriji. (Herm, 1983: 41)

Kasneje ko so Rimljani napadali Galce, so se Galci ob Cezarjevem vdoru zbrali na vojnem posvetu in sklenili, da se vrnejo na svoje domove in pridejo branit tisto deželo, ki bi jo Rimljani najprej napadli. Ter, da se bodo rajši vojskovali na domačih tleh, ker jim bodo tako na voljo domače zaloge.

Ko so se uprle obmorske galske pokrajine, so njih prebivalci vedeli, da so kopne poti do gradišč presekane z lagunami in da Rimljani ne bodo kos težavam na morju, ker imajo gradišča le malo pristanišč. Vedeli so tudi, da Rimljani nimajo ladij in ne poznajo bojišča, globin, pristanišč in otokov. Zato so utrdili gradišča, spravili vanje živež s podeželja in zbrali vse svoje ladjeve pri Venetih. Poklicali so tudi pomoč iz Britanije. Zaradi tega in pomanjkljive oskrbe Rimljani niso dolgo zdržali. (Cezar, 1999: 68)

Ta obalna gradišča so ležala na skrajnih rtih in predgorjih in se jim ni bilo mogoče približati s kopnega zaradi plime, z morja pa tudi ne, ker bi se ladje poškodovale ob oseki. Tudi če je nasprotnik premagal te ovire, so se obleganci, če so zašli v stisko, takoj umaknili na ladje, ki so se ob tej prilike pojavile in se umaknili v drugo gradišče z vsem svojim imetjem. Tam se je ponovno začelo obleganje ob istih za oblegance ugodnih pogojih. (Cezar, 1999: 69)

V Akvitaniji so se Kelti odločili, da je varneje, če zasedejo ceste in Rimljanom s tem preprečijo oskrbo. Če bi se Rimljani zaradi pomanjkanja hrane odločili za umik, bi jih Kelti napadli na pohodu, ko bi Rimljane ovirala prtljaga in bi ne bili pripravljeni na boj. (Cezar, 1999: 75) Morini in Menapijci so se odločili za drugačen boj kakor ostali Galci.

Ker so ugotovili, da so celo največja ljudstva podlegla v bojih z Rimljani so se umaknili v gozdove in močvirja. Ko so se Rimljani približali gozdovom in pričeli postavljati tabor, so jih napadli Kelti iz gozdov, vendar so se morali umakniti. Pri tem so jih Rimljani zasledovali in utrpeli dodatne izgube v gozdovih. Rimljani so poizkušali Kelte zasledovati v gozdove, vendar so morali to opustiti zaradi konstantnih nalivov in so rajši opustošili vsa polja in bivališča, ter odpeljali prebivalstvo na ozemlja že premaganih plemen. (Cezar 1999: 77)

Ker je Kasivelaunus spoznal, da ne more premagati Rimljanov v odprti bitki, je odpustil večino vojske, obdržal pa je kakih 4.000 bojnih vozov. Pri tem je opazoval rimske pohode, se zadrževal na ustrezni razdalji od poti, skrit na težko dostopnih in gozdnatih tleh. Kjer je opazil, da se pomika rimska vojska, je spravljal ljudi in živino iz nezavarovanih predelov v gozdove. Kadar se je rimska konjenica razkropila, da bi plenila in ropala, je nenadoma iz vseh strani z bojnimi vozovi napadel rimsko konjenico, jo spravil v nevarnost in preprečil plenjenje na večjih razdaljah. Cezar je zato moral pustiti konjenico pri legijah in se zadovoljiti s škodo, ki so jo povzročili legionarji, ki so plenili med pohodom. (Cezar, 1999: 104)

Na celini so Galci po neuspešnih bitkah s Cezarjem vabili Rimljane na razgovor, češ, da imajo vesti koristne za oboje, po katerih bi zopet prišlo do medsebojnega razumevanja. V resnici pa so po pogajanjih sklenili, da bodo napadli vsa Cezarjeva prezimovališča istočasno, tako da legije ne bi mogle pomagati ena drugi. (Cezar, 1999: 107-108)

V severni Galiji pa so Treveri poizkušali pridobiti sosednje Germane za vojno proti Rimljanom in jim obljubili plačilo v denarju. Ker jih najbližja plemena niso hotela več poslušati so se obrnili na bolj oddaljena in jih našli nekaj, ki so se bili pripravljeni spustiti v spopade z Rimljani. Z njimi so sklenili slovesno pogodbo in jim dali kot poroštvo za plačilo talce. Zaradi tega je grozila Rimljanom nevarnost iz vseh strani. Pod orožjem so bili Nervijci, Aduatuki, Menapijci in skupaj z njimi vsi Germani zahodno od Rena. Senoni so Cezarju javno odrekli pokorščino in se združili s Karnuti in ostalimi sosedi, Treveri pa so h Germanom pošiljali odposlanstvo za odposlanstvom. (Cezar, 1999: 123-124)

Ko je Cezar odšel nad Senone, so se ti poizkušali umakniti s podeželja v gradišča. Tega niso mogli storiti, saj so Rimljani že prispeli in so zato poslali k Rimljanom odposlance,

ki so prosili za milost. Sprejem so jim izprosili Hedučani, njihovi stari zaščitniki. Cezar je ugodil prošnji Senonov, ki so mu morali izročiti sto talcev, ki jih je dal v varstvo Hedučanov. Menapijci so se zanašali na obrambo, ki jim jo je nudila dežela sama, tako da niso sklicali vojske, ampak so iskali zavetje v močvirjih in gozdovih. (Cezar, 1999: 124-125)

Pred Vercingetoriksovo vstajo so galski vodilni možje sklicevali ljudstvo na posvetovanja v gozdovih in odročnih krajih in se pritoževali nad smrtjo enega vodilnih Galcev. Pri tem so zatrjevali, da vse čaka ista usoda in z različnimi obljubami in nagradami zahtevali naj eno izmed plemen začne boj proti Rimljanom, četudi s tem tvega svoj obstoj. Menili so, da morajo predvsem ločiti Cezarja od svoje vojske, preden bi ti tajni načrti prišli na dan. Menili so, da to ni težko, saj si legije v Cezarjevi odsotnosti ne upajo iz prezimovališč, sam pa do njih ne more brez močne zaščite. Karnuti so se odločili, da bodo pričeli z uporom. Ker v tako kratkem času ni bilo možno izmenjati talcev so zahtevali poroštvo, da jih drugi ob tem ne bodo zapustili. (Cezar, 1999: 144-145)

Ko je Vercingetoriks prevzel nadzor nad bodočo vstajo, je posebno pozornost posvetil organizaciji konjenice. Pri tem je bil skrajno strog, zato da je pripravil omahljivce, da so se odločili zanj. Za težjo krivdo je dal ljudi sežigati, mučiti in ubijati, za lažjo pa jim je rezal ušesa ali pa jih oslepil na eno oko. Tako pohabljene je pošiljal domov, da so bili za zgled drugim. (Cezar, 1999: 146) Sprva so Galci proti Rimljanom vodili konvencionalno vojno. Vendar je Vercingetoriks po porazih pri Velaunodunumu, Cenabumu in Novidunumu sklical vojni posvet, kjer je sklenil, da je potrebno voditi vojno povsem drugače kot prej. Glavna naloga je, da Rimljanom preprečijo preskrbo s hrano in krmo. (Cezar, 1999: 150)

Po zatrtjem Vercingetoriksovem upor. so Galci ponovno kovali upor. Pri tem so ugotovili, da Rimljanov ni mogoče premagati, tudi s še tako veliko premočjo. Če bi se uprlo več plemen v različnih krajih hkrati, pa rimska vojska ne bi imela dovolj časa in moči, da bi do konca vodila vse vojne. Vendar bi se morala vsa plemena sprijazniti z morebitnimi posledicami, če bi z zaprekami, ki bi jih postavili Rimljanom, pomagali drugim plemenom. (Cezar, 1999: 190) Briti so se odločili za podobno strategijo kot Galci proti Cezarju in so uničevali oddelke Rimljanov, ki so nabirali hrano skupaj z manjšimi oddelki konjenice. (Tacitus (109))

6.VOJSKOVANJE GERMANOV Z RIMLJANI

Prvi vdor Germanov na območju rimske države se je pričel že leta 120 pr.n.š, ko so Kimbri (ki naj bi bili po nekaterih virih Kelti in ne Germani) in Tevtoni zapustili Jutland. Najprej so udarili na Češko in čez Donavo v Panonijo ter nato proti zahodu. Leta 113 pr.n.š. so pri Noreji premagali rimsko vojsko, ki je štela 6.000 mož. (Bemmann, 2002: 43) Do bitke pri Noreji je prišlo zato, ker so tamkajšnji Tavrski bili pod rimskim protektoratom in so na pomoč poklicali Rimljane. Rimsko vojsko je pred popolnim uničenjem rešila nevihta. (Trevino, Wilcox, 2000: 84)

Vendar se po zmagi nad Rimljani Kimbri in Tevtoni niso usmerili v Italijo, ampak na sever, kjer so prečkali Ren in se odpravili v Galijo. (Bemmann 2002: 44) Ren so prečkali leta 110 pr.n.š. Njihovemu pohodu so se pridružili pripadniki različnih galskih plemen. Naslednje leto jim je v Vzhodni Galiji prišel naproti rimski konzul Silanus in izvedel za njihove zahteve po zemlji, ki jih je zavrnil. Nato je izgubil bitko proti Kimbrom in Tevtonom v dolini reke Rhone. Leta 105. pr.n.š. so pri Arausiu premagali predhodnico rimske vojske. Nato so premagali še rimsko vojsko in njen tabor, kjer so jih pritiskali ob reko in uničili. Po tej zmagi so ponovno obšli Italijo in so plenili po zahodni Galiji in severni Hispaniji. (Trevino, Wilcox, 2000: 84-85)

Leta 102 pr.n.š. so se ponovno pojavili v južni Provansi in so naredili taktično napako s tem, ko so razdelili svoje sile. Tevtoni so odšli na zahod in se po neuspelem napadu na Rimljane obrnili proti prelazom v Alpah. Rimljani so jih premagali pri Aquae Sextae, z napadom v hrbet. Kimbri so prečkali Alpe, Rimljani pa so se umaknili k reki Pad, kjer se jim je pridružil Gaj Marij. Ta je premagal Kimbre leta 101. pr.n.š. pri Vercellae in so bili popolnoma uničeni. (Trevino, Wilcox, 2000: 86) Ta pohod Kimbrov in Tevtonov je bil uvod za vdiranje Svebov v Galijo, za vojne z Markomani in za vdor Gotov v Južno Rusijo. (Bemmann, 2002: 45)

Leta 72. pr.n.š. je svebski kralj Ariovist prečkal Ren s 15.000 vojščaki in se naselil v Galiji. (glej Bemmann 2002: 47) Leta 58. pr.n.š. ga je premagal Cezar v današnji Alzaciji. Leta 55. pr.n.š. so Tenkteri in Usipeti prečkali Ren. V povračilo je tudi Cezar prečkal Ren in opustošil njihovo ozemlje. (Trevino, Wilcox, 2000: 88)

Nato je leta 15. pr.n.š. je prišlo do vpada Rimljanov v Germanijo, ki je trajal do leta 12. pr.n.š, pod Druzovim poveljstvom. Najprej so Rimljani postavili tabore pri današnjem Nijmegenu na Nizozemskem, pri Mainzu in še na dveh lokacijah na desnem bregu Rena. Iz teh baz so Rimljani izvajali napade. Prvi napad je bil usmerjen proti Sugambrom in Usipetom. Leta 10. pr.n.š. so izvedli napad po morju, proti severnim Germanom, Chaukom in Frizijcem. (Gunter, 2002: 36)

Do bitke v Tevtoburškem gozdu je prišlo leta 9, v času cesarja Oktavijana, ko je Varus vodil napad treh rimskih legij (sedemnajste, osemnajste in devetnajste, s tremi konjeniški enotami in šestimi kohortami). Te legije so iz zasede napadla združena germanska plemena pod Arminijevim vodstvom. Ta je pred tem služil Rimljanom in je poznal njihov način vojskovanja. Zaseda je bila postavljena v ozkem prehodu med strmo goro na jugu in močvirjem na severu. Sama bitka je po pričevanju redkih preživelih rimskih legionarjev trajala tri dni. Ko so Rimljani spoznali, da so izgubili bitko, so vodilni poveljniki skupaj z Varusom naredili samomor, vse tri rimske legije so bile uničene. Ta bitka je šokirala Rim, saj so bile pred tem rimske vojske skoraj nepremagljive in so vzpostavile imperij vse do Rena in Donave. Ta bitka je tudi preprečila nadaljnjo širitev rimskega imperija severno od Donave in vzhodno od Rena. Kmalu po tej bitki je cesar Oktavijan ukazal okrepiti obrambo na Renu z osmimi legijami, kar je ustvarilo trajno mejo na Renu, namesto, da bi se širili dalje proti Labi. (Wells, 1999: 3-4) Do nadaljnje širitve Rima ni prišlo ne le zaradi težavnega vojskovanja proti Germanom, ampak tudi zato, ker Germanija ni bila na stopnji ekonomskega razvoja, ki bi jo naredil vredno vojne. (Heather, 2002: 30)

Tri leta po katastrofi v Tevtoburškem gozdu je cesar Tiberij poslal, Germanika, ki je bil Druzov sin, da bi maščeval poraz pri Tevtoburškem gozdu in osvojil Germanijo. Leta 14. je odšel Germanik v spodnjo Germanijo s štirimi legijami in na germanskem ozemlju postavil letne tabore. Prvi napad je bil usmerjen proti plemenu Marsov, vendar je prihajalo do upadanja ravni discipline pri legionarjih (med drugim je prišlo do linčanja centuriona), tako da je moral Germanik najprej na novo vzpostaviti red v enotah. Ko je obnovil red v enotah, je nadaljeval z ofenzivo leta 15, ki naj bi razširila rimski imperij desno od Rena, pa vse do Labe. Ob Renu stacioniranih osem legij, skupaj s pomožnimi enotami, je pod poveljstvom Germanika izvedlo napad na Germane pri Mainzu. Caecina

Severus je odšel z legijo Vetero nad Heruske. Germanik je hitro dosegel svoj cilj in uničil vasi Germanov. Nato je nadaljeval vse globlje v Germanijo in iskal prizorišče bitke pri Tevtoburškem gozdu. Vendar je imel Germanik pri svojem pohodu velike izgube in se je moral umakniti, kar je storil v večih skupinah. Še težje se je godilu Caecini, ki se je prav tako umaknil. (Gunter, 2002: 46-48)

Stopetdeset let za tem, ko je Rim opustil ekspanzijo v Germanijo, je bilo obdobje relativne stabilnosti in krepitve linije utrdb na meji z Germanijo, sklepanja zavezništev in podpiranja klientskih kraljev v Germaniji. To stabilnost so občasno rušili le občasni manjši vpadi Germanov. Mir se je končal z začetkom markomanskih vojn. Najprej so Chatti vdrlili v Raetijo in Zgornjo Germanijo med leti 162. in 165. Do glavnih napadov je prišlo leta 166, ko je 6.000 Langobardov in Ubijcev oplnilo Panonijo. Leta 168 so Markomani in Viktuali zahtevali dovoljenje za vstop v imperij, kar jim je bilo zavrnjeno. Nato so leta 169, napadli Italijo, ta napad je bil odbit šele leta 171. Medtem so ostala germanska plemena povzročala težave ob vsej Donavi, Kostoboki so oplnili Trakijo, Makedonijo in Grčijo, Kvadi so napadali na srednji Donavi. (Heather, 2002: 32-33)

Zaradi markomanskih vojn je prišlo do rimskih protiukrepov. Daljnosežne vojaške operacije so bile kombinirane s komplicirano mrežo zavezništev, ki so vključevala plemena, ki so mejila na rimski imperij in tista, ki so bila oddaljena. Tako je bil sčasoma vzpostavljen mir na območju srednje Donave. (Heather, 2002: 33)

Prvi napad Gotov se je zgodil leta 238, ko so Goti oplnili mesto Histria ob ustju Donave. Do večjih vpadov je prišlo desetletje kasneje, ko so leta 249 Goti oplnili Marcianopolis. Leta 250 je kralj Kniva napadel skozi Dacio in prečkal Donavo, leto za tem je premagal rimsko vojsko in ubil cesarja Decija pri Abrittusu. Do manj uspešnih napadov je prihajalo do leta 254. Goti so izvajali tudi napade na rimski imperij po morju, med leti 255-257 in leta 268, ko so oplnili Malo Azijo. Ti vpadi so izzvali protiukrepe Rimljanov, tako da ni več prihajalo do napadov skozi Dardanele. (Heather, 2002: 40-41)

Leta 355. je prišlo do vdora Frankov in Alemanov v Galijo. Zaradi državljanske vojne jih je na to ozemlje povabil rimski cesar z obljubami o plenu (ki bi ga dobili, ko bi premagali cesarjeve nasprotnike) in da bodo lahko obdržali vse ozemlje, ki bi si ga prisvojili v tem času. Germani so oplnili petinštirideset mest in se naselili v Galiji ob Renu. Za obrambo so si postavili zapreke iz dreves, ki so jih postavili na cesto. Alemani so se naselili v

današnji Alzaciji in Loreni, Franki pa v današnjem Brabantu. Ozemlje, ki so ga oplenili, je bilo trikrat večje od zasedenega ozemlja. Rimski cesar se je leta 356 odločil pregnati Germane iz Galije. Da bi to dosegel je odšel do zbirališča rimske vojske pri Reimsu. Nato je odšel z vojsko nad Alemane. Alemeni, ki so že poznali teren Galije, so napadli rimsko vojsko v hrbet, sredi deževnega dne in pri tem uničili dve legiji. Rimska vojska je korakala do Rena. Naslednje leto je cesar nadaljeval z boji proti Alemanom s pomočjo veteranov in nekaj na novo nanovačenih vojakov. Leta 357 je prišlo do bitke pri Strassburgu, za katero so Alemeni čez Ren prepeljali večji del svoje vojske. Rimljani so do Alemanov korakali v bojnih formacijah in so jih dosegli šele zvečer. Cesar je poveljeval desnemu boku vojske, ki je bil sestavljen iz težke konjenice in lokostrelcev. Skoraj ga je premagala kombinacija alemanske konjenice in pehote. Vendar so bitko izgubili Alemeni, pobitih jih je bilo 6.000, brez tistih, ki so na begu utonili v Renu, ali pa so jih zadele puščice med poizkusom bega. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Nato se je leta 358. rimski cesar odpravil nad Franke, ki so se naselili na severovzhodu Galije in so veljali za najpogumnejše med barbari in za najmočnejše. Najprej je napadel 600 Frankov, ki so se zaprli v dve utrdbi ob reki Meuse in do predaje preživel štirideset dni obleganja. Nato je cesar razdelil svojo vojsko in s terorjem in silo zatrl Franke in preprečil združitev njihovih sil. Nekatera plemena Frankov so se umaknila nazaj v Germanijo. Salijci (pleme Frankov) so vztrajali na tem, da ostanejo v Rimskem imperiju in da služijo kot pomožne čete, kar so tudi dosegli. V teh letih, ko je pregnal Germane iz Galije, je rimski cesar tudi prečkal Ren, najprej leta 357. in sklenil premirje z Alemeni za deset mesecev. Takoj naslednje leto jih je ponovno napadel in še leto za tem. Takrat so Alemeni zbrali svojo vojsko in ob Renu poizkušali preprečiti prečkanje rimske vojske, kar jim zaradi zvižaje, ki so jo izvedli Rimljani, ni uspelo. (glej Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Med leti 357 do 359 so potekale vojne s Kvadi, ko so bile ilirske province izpostavljene napadom in plenjenju lahke germanske konjenice. To je Germanom uspelo zaradi rimske državljanske vojne, ko so bile obmejne postojanke nezadostne, da bi zaustavile prodiranje Kvadov. Kot protiukrep je rimski cesar s svojo vojsko prečkal Donavo in opustošil

ozemlje Kvadov, ki so kmalu zaprosili za mir. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Leta 365 so Alemani ponovno napadli Galijo in umaknili svoj plen in ujetnike v Germanijo, da so jih zavarovali še preden je prišla rimska vojska. Naslednje leto so ponovno napadli z vsemi svojimi silami. Najprej je bil del njihovih sil premagan pri Metzu, nato pa pri Moselli. Preživeli so pobegnili v bližino Chalonsa, kjer so se združili s preostalimi Alemani in kjer je prišlo do bitke. Padlo je 1.200 Rimljanov in 6.000 Alemanov. Leta 371 je zahtevalo obljubljen vstop v Galijo 4.000 Burgundov. Ker jim to ni bilo omogočeno, so poizkusili z vpadom v Galijo. Ker pa jim to ni uspelo so se umaknili. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Vzhodnorimski cesar Valens je leta 376 dovolil Vizigotom, ki so bili pod pritiskom prodirajočih Hunov, da se naselijo na rimskem ozemlju ob Donavi. Vendar so Vizigote izkoriščali lokalni uradniki in guvernerji. Zaradi tega so se Vizigoti uprli in pričeli pleniti. Pridružili so se jim tudi Ostrogoti. Zaradi tega se je Valens nadnje odpravil z vojsko in se zaradi velikosti gotske vojske odločil počakati na prihod zahodno rimskega cesarja Gratiana. Vendar je Gote kljub temu sam napadel in bil poražen v bitki pri Adrianoplu. (The battle of Adrianople)

Goti, ki so takrat živeli na Balkanu, so se leta 395 uprli Rimu in pričeli pleniti po Balkanu. Naslednje leto so pod Alarikovim vodstvom napadli Grčijo. Rimska vojska, ki naj bi jih zaustavila pri Termopilah, se je umaknila, tako da so Goti brez težav oplenili južno Grčijo. Brez odpora so se predala mesta Korint, Argos in Šparta. Leto zatem je odšel nad Gote Stilicho, da bi jih pregnal iz Grčije. Njegova vojska, ki je odšla iz Italije, je varno pristala pri Korintu. Goti so se, ker so bili oslabljeni zaradi bolezni in dezerterstva, umaknili h gori Pholoe. Rimska vojska je takoj pričela oblegati tabor Gotov, ki so trpeli lakoto in žejo. Vendar so preostali Goti nadzorovali Epir. Zaradi tega je bilo sklenjeno premirje s katerim je Alarik postal poveljnik Vzhodnega Ilirika. Leta 400 je Alarik odšel nad Panonijo. Nato je oplenil Istro in Benečijo in oblegal Oglej. Potem se je umaknil k Donavi, kjer je dobil okrepiteve iz ostalih germanskih plemen. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Svebi, Vandali in Burgundijci so pričeli emigrirati leta 405. pod Radagaisovim vodstvom. Pridružili so se jim tudi Alani, ki so germanski težki pehoti dodali svojo težko konjenico.

Naslednje leto je ta vojska po prečkanju Donave vdrla v Italijo in brez težav prišla do Apeninov. Rimska vojska, sestavljena tudi iz pomožnih čet Alanov, Hunov in Gotov, jih ni napadla v odprti bitki, ampak je Germane obkolila s fortifikacijskimi objekti, tako da so bili Germani premagani zaradi lakote. Tretjina germanske vojske je preživela obleganje in še isto leto vdrla v Galijo; pri tem so poizkušali dobiti pomoč Germanov ob Renu. Vendar so Alemani ostali nevtralni, Franki so branili svoje ozemlje in so se celo spopadli z Vandali. Ti so se ločili od glavnine svoje vojske, ostali so v dveh letih oplenili Galijo. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Za tem so Alemani prekinili premirje z Rimom in so najprej oplenili Raetijo nato so prodrli do reke Pad in se pričeli vračati v domovino po isti poti. Na drugem bregu Donave jih je pričakala rimska vojska, ki je bila v zasedi. Najprej so pustili polovici alemanske vojske, da je prečkala Donavo, nato so jih napadli. Ker so bili poraženi, so se Alemani obrnili proti Severni Italiji in jo ponovno oplenili. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Nato so leta 408 so Goti pod Alarikovim vodstvom prečkali Alpe in reko Pad, ker jim Rimljani niso izplačali 2.000 kg zlata, ki jim ga je odobril senat. Zato so oplenili Oglej in še tri druga mesta. Nato so se odločili, da ne bodo oblegali Ravenne in so nadaljevali svoj pohod ob Jadranskem morju proti Riminiju. Zasedli so nezavarovan prelaz v Apeninih in se spustili v Umbrijo ter napredovali do Rima in ga pričeli oblegati. Naslednje leto se je Alarik odločil, da bo prenehal oblegati Rim, za izplačilo odkupnine v 2500 kg zlata, 15.000 kg srebra, 4.000 bal svile, 3.000 bal škrlatne tkanine in 1.500 kg popra. Nato je odšel v Toskano, kjer je vzpostavil zimski tabor, kjer se mu je pridružilo 40.000 pobeglih sužnjev, dobil pa je tudi okrepitev Gotov in Hunov. Še isto leto so Goti ponovno napadli Rim, vendar so se tokrat usmerili nad njegovo pristanišče Ostio. V zameno, da so Goti zapustili pristanišče, so Rimljani na mesto cesarja postavili novega vladarja. Goti so naslednje leto oplenili Rim, ki ni bil zavzet že 800 let. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Svebi, Vandali in Alani so leta 409 prečkali Pireneje, ki so jih zapustili rimski najemniški vojaki in se naselili v Galiciji, ki je bila razdeljena med Svebe in Vandale. Alani so se naselili v Lusitaniji in Carthageni, Baetica pa je pripadla Silingom, plemenu Vandalov. Leta 414 so Vandale in Svebe v Hispaniji na povabilo Rimljanov napadli Goti, ki so med

leti 415 in 418 zavzeli Hispanijo. Najprej so prodrli do Barcelone, od tam do Atlantskega oceana nato pa še do Gibraltarja. Pri tem so uničili Silinge, Svebi in Vandali so se umaknili v galicijske gore, od koder so nadaljevali boj. Goti so vrnilo Hispanijo Rimu. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Vizigoti so leta 419 ustanovili svoje kraljestvo v južni Galiji in so poizkušali zasesti Arles, kar jim ni uspelo zaradi prihoda Aetiusa in njegove vojske, zato so sklenili premirje. Nato so med leti 435 in 439 oblegali Narbonne. Med leti 420 in 451 so se Franki razširili iz svojih pokrajin ob spodnjem Renu. Najprej so od vohunov izvedeli, da so belgijske province Rima nebranjene in so jih zavzeli vse do reke Somme. Vendar jih je takoj napadel Aetius, ki je prečkal Sommo in jih premagal še preden so se lahko razporedili za boj. Kljub temu so Franki obdržali ozemlje od Rena do Somme. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

Vandali so leta 428 napredovali v Hispaniji, kjer so najprej v Baetici premagali združeno vojsko Rimljanov in Gotov, ki je bila v številčni premoči. Nato so zasedli Sevillo in Carthageno. Nato so jih Rimljani povabili v Afriko, da bi jim pomagali pred vdirajočimi Berberi in Mavri. V Afriki so se Vandali izkrkali leta 429, z ladjami, ki so jih zgradili lokalni romanizirani prebivalci zato, da bi se jih čimprej znebili. Vandali so se iz Hispanije razširili v Afriko med leti 431 do 439. Ko so napredovali proti Kartagini so morali zapustiti svoje hispanske province in so jih tako izpostavili napadom Rimljanov Hispanije in Italije. Afriško mesto Cirta je bilo še nezasedeno. Vandalski kralj Gaeiseric pa je z vojaško silo in diplomacijo vzpostavil kraljestvo v Afriki. (Gibbon, Decline and fall of the roman empire)

6.1. STRATEGIJA GERMANOV

Usipeti in Tenkteri so ob prečkanju Rena najprej poslali odposlance k Cezarju in sklenili premirje. Nato so napadli rimsko konjenico, pri tem so poskakali s konj in pobijali nasprotnikove konje. S tem so pognali v beg rimsko konjenico. Po tem napadu so ponovno poslali odposlance k Cezarju, da bi se opravičili za napad in ponovno sklenili premirje, vendar tokrat zvijača ni delovala in jih je Cezar zaprl. (Cezar, 1999: 82-83) Ko

pa je Cezar izvedel kazenski pohod čez Ren so se Usipeti in Tenkteri umaknili z vsemi premičninami v samotne gozdove. (Cezar, 1999: 86)

Enako je storil tudi Arminij, ki je dobro poznal rimsko vojsko in ji je neprestano postavljajl zasede v gozdovih. Vedel je tudi, da v odprtem boju nima možnosti proti rimski vojski in jo je neprestano napadal, ko je bila na pohodu in na težavnem terenu, kjer ni mogla razviti svojih formacij. (Bemmann, 2002: 98)

Kasneje ko so Goti prišli iz vzhoda do Rimskega imperija, je gotski kralj razdelil svojo vojsko na dva dela in eno vojsko poslal, da je oplnila Moesijo, ki ni bila branjena zaradi zanemarjanja rimskih vladarjev. (Jordanes) Goti so dalje napredovali v Trakijo previdno in v manjših skupinah. Nekateri ujetniki so jim povedali za bogatejše kraje in tiste, ki so imeli hrane v izobilju, tako da so lahko poskrbeli za logistiko svoje vojske. Logistika, je tudi diktirala potek vojskovanja in se je gotska vojska zato, ker ni imela organizirane oskrbe, morala razdeliti na manjše skupine, ki so se neprestano premikale in iskale hrano. Če bi se ustavili za dlje časa bi jih pomanjkanje hrane uničilo. (MacDowall, 1996: 27-28) Vendar so zaradi razkropljenosti gotske vojske Rimljani uničili eno od gotskih manjših enot. Zato so Goti zbrali svojo vojsko na odprtem terenu, kjer je bilo dovolj hrane, da Rimljani ne bi uničili gotske vojske po delih. Po tem so Goti poizkušali presekati rimsko logistično oskrbo, kar so preprečili Rimljani z oddelki lokostrelcev in konjenice. (MacDowall, 1996: 29) Med Maximinijevimi vojnami z Germani, so se ti umikali v notranjost svojega ozemlja stran od planot v gozdove, ki so jih ščitili. (Herodian, 1999: 161-163)

7. TAKTIKA KELTOV IN GERMANOV

7.1. TAKTIKA KELTOV

Za Kelte je značilno, da ko napredujejo v bitko pojejo, vreščijo in skačejo v zrak in pri tem tolčejo z orožjem ob ščit. (Newark, 1996: 157) Boj so Kelti pričeli, tako da so nasprotnika zmedli. Najprej so posamezni bojevniki stopili naprej in pozvali najpogumnejše nasprotnike na dvoboj. Pri tem so vihteli orožje, da bi prestrašili nasprotnika. Če se je kdo odzval so pričeli s prepevanjem slaviti svoja dejanja in dejanja svojih prednikov, nasprotnika so žalili in sramotili, da bi mu znižali voljo do vojskovanja. To je bil ritualiziran način psihološkega vojskovanja. Za tem so pričeli trobiti z rogovi imenovanimi karniks, pri tem so kričali in tolkli z orožjem ob ščit, tako da se je želja po boju premišljeno stopnjevala. Za tem so prvi bojevniki planili v napad, na bokih so se v boj podali bojni vozovi, s katerih so metali kopja. Ko jih je zmanjkalo se je plemič na bojnem vozu bojeval peš, voznik bojnega voza je pripravil bojni voz za morebiten umik. (Herm, 1983: 14) Ko so se približali nasprotniku so tisti, ki so imeli kopja, najprej pometali kopja, nato so napadli, da bi razbili iz bližine nasprotnikove vrste. Če to ni uspelo so izvedli več takih napadov, dokler ni bil nasprotnik poražen, ali pa so se Kelti umaknili zaradi izčrpanosti ali pa v znak kljubovanja vztrajali. (Trevino, Wilcox, 2000: 83)

Rimljani, ki so bili navajeni keltske divjosti, so vedeli, da je potrebno odbiti njihov prvi napad. Po prvem udaru so postali utrujeni,

njihova divjost se je postopoma polegla in so podlegli soncu, pesku in žeji. (Newark, 1996: 157) Tovrstne napade Keltov so Rimljani odbili s kopji, ki so jih odvrgli v nasprotnika in z menjavanjem legionarjev, ki so se borili v prvih vrstah, s svežimi enotami. (Trevino, Wilcox, 2000: 83) Za Helvečane je Cezar zapisal, da se bolj kot na zvižaje in zasede zanašajo na hrabrost. (Cezar, 1999: 25)

Za keltske konjenike je bilo značilno, da so razpršeni jurišali na nasprotnika, odvrgli kopja, se umaknili, ko je sovražnik napredoval in se pri tem pogosto nenadno obrnili in pometali še več kopij. Ko so izvajali tovrstno taktiko, so včasih razjahali za počitek. Če jih je kdo pri tem napadel so hitro ponovno zajahali in se umaknili. Če jih je kdo od

napadalcev zasledoval so se obrnili in zasuli sovražnika s kopji. (Newark, 1996: 159)
Druga konjeniška taktika je bila, da so najprej pometali kopja in nato neposredno napadli nasprotnika z meči in sulicami. (Trevino, Wilcox, 2000: 73)

Keltski konjeniki so imeli vsak po dva služabnika, ki sta imela vsak svojega konja in sta bila izurjena jezdeca in sta ostala zadaj, ko se je njun gospodar bojeval. Če je bil gospodarjev konj ubit sta ga zamenjala. Če je bil gospodar ubit je služabnik zajahal njegovega konja. Če sta bila oba ubita ali ranjena, je en služabnik nadomestil gospodarja, medtem ko ga je drugi spravil z bojišča. Tako so Kelti ohranjali svojo bojno moč skozi bitko. (Newark, 1996: 161)

Za keltske bojne vozove je Cezar ocenil, da začnejo boj z jurišem čez bojno polje in iz bojnih vozov mečejo kopja. Že sam ropot koles in vojščakov v bojnih vozovih dovolj, da spravi vsakega sovražnika v paniko. Opazil je da so vozniki bojnih vozov zelo izurjeni, da lahko po zelo strmih pobočjih navzdol vozijo bojni voz, ne da bi izgubili nadzor. Nekateri bojevniki skočijo iz bojnega voza, stečejo ob njegovem drogu, stojijo na vpregi in se vrnejo v bojni voz. Ko so se vojščaki bojnega voza zapletli v bitko, so skočili z bojnega voza za boj in uporabljali bojni voz kot sredstvo umika ali za hitro napredovanje in ne kot orožje. Vendar so plemiči v bojnih vozovih za bitko verjetno zajahali konja in se borili po prej opisanem postopku; bojni voz so uporabljali za spektakularen prihod na bojišče in so ga ob začetku bojev umaknili. (Newark, 1996: 162) Po drugih virih se je plemič na bojnem vozu boril s konjeniki iz bojnega voza, za boj proti pehoti je izstopil iz bojnega voza in se boril peš, njegov voznik je čakal v bližini, da je pobral gospodarja, če se je ta znašel v stiski. (Trevino, Wilcox, 2000: 96)

Ob napadu na Rim v letu 225.pr.n.š. so se Kelti zatekli k zvijači. Najprej so umaknili večji del vojske in pustili manjše oddelke konjenikov, ki so zganjali trušč, da so preslepili rimsko vojsko. Ta je zaradi tega mislila, da so Kelti še zmeraj v taboru, naslednji dan so tudi ti konjeniki izginili. Rimljani so mislili, da se umikajo in so jih pričeli zasledovati, ne, da bi poslali izvidnico. Kelti so pripravili zasedo Rimljanom v hribih in so jih napadli, ko so bili najbolj ranljivi, na pohodu in s tem pretrgali rimsko kolono (nato so bili Kelti poraženi v bitki pri rtu Telamon). (Herm, 1983: 42)

V bitki pri Telamonu, ko so imeli Kelti pred sabo in za hrbtom dve rimski vojski, so se postavili v krožno obrambo. Zunaj te krožne obrambe so bili nameščeni bojni vozovi,

znotraj tabor z velikanskim plenom. Vendar naj bi Rimljani zlomili keltski napad že samo z metanjem kopij. (Herm, 1983: 43-44) Bitka pri Telamonu je potekala, tako da so se gaesatae slekli in najprej napadli in pometali svoja kopja, sledil je konjeniški napad, ki ni uspel. Sledil je divji napad pehote, ki tudi ni uspel, kljub večkratnim poizkusom. Kljub tem neuspehom se niso umaknili in naj bi jih padlo 40.000, 10.000 jih je bilo zajetih. (Trevino, Wilcox, 2000: 83)

V 1. st. pr.n.š. so Helvečani mislili, da so se Rimljani umaknili zaradi strahu. V tem jih je potrdilo dejstvo, da Rimljani prejšnji dan niso začeli bitke, čeprav so zasedli ugodnejše položaje. Morda so celo mislili, da bodo Rimljanom preprečili oskrbo, zato so začeli napadati rimsko konjenico. Ko je Cezar to opazil, je poslal čete pod bližnji grič in poslal konjenico, da bi zadržala Helvete. Ti so sledili z vsemi vozovi in odbili napad rimske konjenice in napredovali v falangi proti Rimljanom. Ker so Rimljani metali kopja z višjega položaja, so z lahkoto predrli falango Helvetov. Potem so z meči napadli Helvete. Te je pri boju najbolj oviralo to, da je zaradi falange kopje predrlo tudi po več ščitov in jih spojilo skupaj, zato so odvrgli ščite in ostali nezaščiteni. Po težkih izgubah so se začeli umikati in so se preuredili za boj, Rimljani so jim sledili. Takrat je zaščitnica helvečanske vojske udarila v bok Rimljanom. Ko so to opazili tisti v umiku, so obnovili napad, vendar so bili postopoma premagani. (Cezar, 1999: 30-31) Podobno kot Germani so tudi Helveti ob Cezarjevem napadu naredili obrambni obroč iz vozov, vendar so bili kljub temu sčasoma premagani. (Newark, 1996: 173) Pri tem so streljali na Rimljane iz obroča vozov medtem, ko so jih tisti, ki so stali med vozovi usmerjali. (Cezar, 1999: 31) (Cezar, 1999: 52) Nervijci so se ob napadu Rimljanov odločili, da bodo pri rimskih legijah napadli prvo legijo. Takrat, ko bi se prva legija ustavila na tabornem prostoru in bi bili ostali še zadaj, bi jo bilo lahko napasti še preden bi odložila tovor. Če bi bila prva legija premagana in tovor, ki so ga vozili med prvo in drugo legijo izropan, bi ostale čete ne zmogle nadaljevati pot. V prid tega načrta je govorilo tudi dejstvo, da so bili Nervijci boljši pešaki kot konjeniki. V ta namen so po celi deželi zasadili žive meje ki so bile neke vrste obramba, čez katero se ni dalo ne iti, ne videti in je tudi ovirala Rimljane na pohodu. (Cezar, 1999: 55)

Ko je rimska vojska prezimovala so njen del (eno legijo) napadli Galci. Rimski tabor je bil v dolini obdan s hribi, ki so jih zasedli Galci. Napadli so zato, ker so mislili, da bodo

imeli lahek opravek z eno legijo, ki ni bila polnoštevila po odhodu dveh kohort in večih drugih oddelkih, ki so bili poslani po hrano. Računali so tudi, da Rimljani ne bodo vzdržali prvega napada, če jih bodo napadli z višjih položajev in so Rimljane s teh položajev zasuli z izstrelki. (Cezar, 1999: 65)

Ko so Atrebati napadli levo krilo Cezarjeve vojske, so se zaradi teka in ran utrudili, Rimljani so odvrgli kopja in z meči nagnali Galce s hriba. (Cezar, 1999: 57) Za tem so Atrebati v dveh kolonah napadli Rimljane, ena je udarila v desni bok, druga pa na vrh s taborom. Rimljani so pričeli izgubljati in se umikati, ko so dobili okrepitve, so ponovno napadli, tako da so pričeli izgubljati Atrebati. Ti so nadaljevali boj; ko so tisti v prvih vrstah popadali so drugi stopili na njihovo mesto in uporabljali trupla padlih kot ščit, vendar so kljub temu izgubili. (Cezar, 1999: 58-60)

Ko je Cezar napadel Aduatuke, so se ti pri enem od svojih gradišč najprej v pogostih izpadih spuščali v manjše praske z Rimljani. Ko je Cezar zgradil nasip okoli gradišča, so ti prenehali z izpadi in so ostali v gradišču. Ko so Rimljani zgradili oblegovalne stolpe in jih pričeli premikati proti gradišču so Aduatuki poslali odposlance, ki so se dogovorili o predaji. Nato so obleganci izročili nekaj orožja in ostalega poskrili. Ko je Cezar ponoči umaknil enote iz gradišča so Aduatuki s poskritim orožjem in ščiti pletenimi iz protja ali lubja, ter naglo prevlečeni z usnjem, izpadli iz mesta in napadli kraj, ki se je zdel najbolj dostopen. V resnici so napadli na neugodnem mestu, od koder so jih Rimljani obstreljevali z okopa in oblegovalnega stolpa, tako da so boj izgubili in so se umaknili v gradišče. (Cezar, 1999: 61-62)

Cezar je tudi zapisal, da se Kelti skrivajo po gozdovih, tako da se je le na neporaslem delu videlo konjeniške straže, ki so bile na boku vojske. (glej Cezar 1999: 56) Ko je rimska vojska prispela v Akvitanijo, so jo Kelti napadli s konjenico, ki je bila premagana in so zbežali. Ko so premagano konjenico Rimljani zasledovali, jih je iz zasede iz neke globeli napadla keltska pehota. Rimljani so bili zaradi zasledovanja razkropljeni. (Cezar 1999: 73)

V nekem primeru ko so se Rimljani odločili za odhod iz svojega tabora, so se Galci razdelili v dve skupini in se postavili na ustreznih mestih v zasedi v gozdu. Ko je večina Rimljanov prispela na planjavo so napadli zaščitnico. Vendar so imeli kljub temu velike izgube, zato so samo obstreljevali Rimljane od daleč in se jim niso preveč približali.

Umaknili so se vsakič, ko so Rimljani prešli v napad, in ker so bili lahko oboroženi in so se vsak dan urili, jih Rimljani niso mogli ujeti. Če so se Rimljani umikali so jih zasledovali. (Cezar 1999: 110-111)

Ob Cezarjevem vpadu v Britanijo so Briti takoj spoznali načrte Rimljanov in so jih napadli s konjenico in bojnimi vozovi. To je bilo njihovo glavno orožje in so ga bili najbolj vajeni. Ostale čete so jim sledile in poizkušale preprečiti rimsko izkrcanje. Pri tem so konjeniki metali kopja v Rimljane in poganjali svoje dobro izurjene konje. Rimljane je to presenetilo, saj so prvič naleteli na tak način bojevanja. (Cezar, 1999: 88-89)

Ob Cezarjevem izkrcanju v Britaniji je bilo že vse žito požeto in so Briti postavljali zasede oddelkom Rimljanov, ki so ga iskali. Ko so Rimljani odložili orožje in odšli žet (tisto žito, ki je še ostalo) so jih Briti napadli in jih nekaj pobili. Ostale, ki so brez reda zapustili svoje oddelke, so obkolili s konjenico in bojnimi vozovi. (Cezar, 1999: 92) Ob drugem Cezarjevem vpadu v Britanijo so se sicer zbrale velike množice keltskih bojevnikov, vendar so se zaradi številčnosti rimskih ladij hitro umaknili na višine v notranjosti dežele. (Cezar, 1999: 99) Nato so jih ob rimskem napredovanju ponovno napadli s konjenico in bojnimi vozovi, ki so z višjega kraja zadrževali nasprotnika. Vendar jih je tokrat rimska konjenica odbila in so se umaknili v gozd v utrdbo. Ta utrdba je bila pripravljena zaradi lokalnih konfliktov in so vse dohode vanjo zapirale goste palisade iz brun. Majhni oddelki Britov so z obstreljevanjem izpred gozda poizkušali preprečiti dostop Rimljanom do utrdbe. (Cezar, 1999: 100)

Britska konjenica in bojni vozovi so Rimljane napadali, ko so ti bili na pohodu. Še posebej rimsko konjenico, ki so jo z begom zvalili od legij, nato so poskakali z bojnih vozov in se bojevali peš. Pri tem je bil boj neenak, pa naj so Rimljani napadali ali pa se umikali. Briti se niso nikoli bojevali v večjem številu, ampak v posameznih skupinah, ločenih med seboj z daljšimi presledki. Tu in tam so imeli rezerve, tako da so se lahko vedno uredili in zamenjali utrujene sile s svežimi. Britska pehota je napadala rimsko, ko je ta utrjevala tabor. Ko je Cezar poslal tri legije in vso konjenico po krmo, so Briti iz vseh strani napadli nabiralce krme in v tem primeru niso napadli samo konjenice ampak tudi same legije. Briti so tudi poizkušali preprečiti prečkanje reke Tamesis (Temza) z ostrimi koli zabitimi v zemljo tik ob vodi. (Cezar, 1999: 102-103)

Medtem ko je bil Cezar v Britaniji je bil v Galiji prvi galski aristokrat, ki se je uprl Cezarjevi zasedbi Galije Ambioriks. Svoje šibkejšje moči je uporabil tako kot jih je kasneje Vercingetoriks. Ker je bila dolina do njegovega gradišča ozka, tako da ni bilo mogoče napredovati v formaciji, je svojo konjenico poskril v gozdovih in bliskovito napadal pratež rimske vojske, ki je bil najbolj nezavarovan del rimske razpotegnjene kolone. Ko so se Rimljani postavili v formacije in pri tem pustili pratež, da bi odbili galski napad, je Ambioriks ukazal naj ničesar ne tvegajo in od daleč obstreljujejo Rimljane. Po tem so se Rimljani umaknili v svoj tabor. Vsakič, ko so zapustili tabor, so jih Galci napadli s konjenico in potolkli manjše enote Rimljanov. To so izvajali toliko časa dokler jih niso premagali. Preživeli Rimljani so se vrnili v zimski tabor. (Herm, 1983: 258-259)

Kasneje so Galci ob Vercingetoriksovem uporju po prvih porazih pričeli onemogočati Rimljanom nabiranje sveže krme. Zato so se ti morali razporediti po deželi, kjer jih je galska konjenica napadala in ubijala, saj je bila močnejša od rimske. Odpovedali so se tudi vsaki zasebni koristi v korist skupnosti, vsa naselja in domove so požgali, v razdalji do koder bi lahko Rimljani prišli po zaloge. Galci naj bi vsega tega imeli dovolj, saj imajo povsod naokrog vire in zaloge, Rimljani pa, naj bi propadli zaradi pomanjkanja ali pa bi morali hoditi po najnujnejše vsak dan dlje od tabora. Tako so lahko s tem Cezarju povzročili občutne izgube in škodo. Požgali so tudi vsa gradišča, ki zaradi svoje lege ali umetnih utrdb niso bila popolnoma varna, da galski prebežniki ne bi imeli zatočišč, Rimljani pa ne bi imeli varnih krajev, kamor bi spravljali hrano in plen, ki bi jim bila na razpolago. (Cezar, 1999: 150)

Vercingetoriks je sledil Cezarju v kratkih dnevnih pohodih in mu bil nenehno za petami. Za tabor si je izbral kraj obdan z močvirjem in gozdovi. Neprestano je pazil na manjše oddelke Rimljanov, ki so hodili po zaloge in jih napadal, če so se oddaljili od tabora dlje in jim naredil veliko škode. Do tega je prišlo čeprav so se Rimljani izogibali spopadom tako, da so odhajali iz tabora ob različnem času in po različnih poteh. (Cezar 1999: 151)

Ker Galci niso požgali gradišča Avarikum se ga je Cezar odločil oblegati. Vercingetoriks je zato svoj tabor premaknil bližje Avarikumu in mu je Cezar odšel naproti s svojo vojsko. Galci so od izvidnikov izvedeli za ta Cezarjev premik in so hitro spravili vozove in pratež na varno, globlje v gozdove. Z vsemi ostalimi četami so se postavili v bojni red

na odprti vzpetini, ki jo je od skoraj vseh strani obdajalo močvirje. Prehod preko njega je bil naporen, poleg tega so Galci še podrli nasute prehode. Galci so bili razdeljeni po plemenih in so zasedli vse prehode in plitvine barja ter so bili pripravljeni napasti Rimljane, z višjih položajev, če bi ti obtičali v močvirju. Rimljani se niso spustili v boj pod neenakimi pogoji in so se umaknili. (Cezar 1999: 152-153)

Kasneje je Cezar odšel s šestimi legijami proti Gergoviji. Ob reki Elaver je Vercingetoriks, ko je izvedel za Cezarjev premik, ukazal porušiti vse mostove čez to reko in je sledil rimski vojski na drugem bregu reke. Ko sta obe vojski postavljali tabor, je Vercingetoriks postavil stražarje ob reki, da ne bi mogli Rimljani zgraditi mostu čez reko. Ko je Cezar prispel do Gergovije in se odločil, da gradišča ne bo zavzel v naskoku, je Vercingetoriks postavil svoj tabor na gori tik ob gradišču. Neprestano je preizkušal pogum svojih ljudi, s konstantnimi spopadi konjenikov in lokostrelcev. (Cezar, 1999: 160-161) Galci so ob Gergoviji na griču zgradili umeten zid iz skal kot obrambo, ga prilagodili terenu in podaljšali okrog gradišča, da bi z njega odbili napad Rimljanov. Naprej od umetnega zidu do gradišča so postavili tabor. Ta tabor so Rimljani napadli in zavzeli, vendar niso slišali znamenja za umik in so napredovali proti Gergoviji. Galci ki so na drugi strani gradišča gradili fortifikacijske objekte, so izvedeli za prodor Rimljanov proti mestu in so hitro odšli v gradišče, kjer so se postavili na obzidje in pričeli boj. To je bila edina bitka, v kateri so bili Rimljani proti Galcem premagani v konvencionalnem vojskovanju. Začela se je, tako da so Galci zapustili Gergovio in uničili izolirano rimsko izvidnico. Ob tem so Rimljani napadli gradišče, v istem trenutku so se Galci vrnili in z bokov in višjih položajev napadli in potolkli Rimljane, ki so se po tem umaknili. (Cezar, 1999: 167-168)

Drugje po Galiji so še zmeraj nadaljevali s taktiko požgane zemlje na območjih, ki so se na novo pridružila Vercingetoriksovemu boju. Tako so na primer v Novidunumu pobili rimsko posadko, trgovce in popotnike ter požgali gradišče. (Cezar, 1999: 170-171) Vercingetoriks je zahteval od vseh plemen Galije konjenico, ki je napadala manjše oddelke Rimljanov. Za zatrtje celotnega upora je imel Cezar razporejenih po Galiji le dvaindvajset kohort. Ker je bil Cezar zaradi upora odrezan od Italije, galska konjenica pa je bila močnejša od rimske, je poslal sle k tistim germanskim plemenom preko Rena, ki si jih je podvrigel. Ti so poslali zahtevano število pehote in konjenice. (Cezar 1999: 175)

Ob tem je Vercingetoriks sklical poveljnike konjenice in jim povedal, da Rimljani že bežijo in da nameravajo zapustiti Galijo. Vendar, da bodo prišli s še večjo vojsko in nadaljevali vojno. Zato jih je treba napasti na pohodu, ko niso pripravljeni na boj. Če bi legije hotele varovati pratež bi ne mogle napredovati. Če bi se hotele rešiti bi zapustile pratež in bi bile ob vse kar najnujnejše potrebujejo. Galci so tako razdelili konjenico na tri dele, dve enoti konjenice sta grozili Rimljanom v bok, tretja enota pa predhodnici. Zaradi tega je tudi Cezar razdelil konjenico in čim je ta zašla v težave ji je na pomoč priskočila pehota pripravljena na boj. Kasneje so se pojavile pomožne germanske čete, ki so premagale del galske vojske in jo pobile. Zaradi tega je preostala galska vojska zbežala. Ko je Vercingetoriks videl, da je njegova konjenica premagana, se je umaknil proti Alesiji. (Cezar, 1999: 176-177)

Ko so Rimljani pričeli z obleganjem Alesije, je Vercingetoriks odpustil vse konjenike, še preden bi Rimljani končali s fortifikacijskimi deli in jim naročil naj pri svojih plemenih zberejo vse moške sposobne za boj in jih pripeljejo. Vse čete, ki so ostale izven gradišča, je poklical v gradišče in menil, da lahko nadaljuje z vojno ter počaka na galsko vojsko. (Cezar, 1999: 178) Pri tem so Galci neprestano delali izpade in ovirali Rimljane pri fortifikacijskih delih. Ti so gradili obrambno linijo okoli Alesije in na nasprotni strani, da bi zavarovali tabor pred galskim napadom od zunaj. (Cezar, 1999: 179-180)

Galci naj bi zunaj Alesije nabrali osem tisoč konjenikov in 250.000 mož pehote, ki naj bi odrešila Alesijo. (Cezar, 1999: 181) Galci so pri napadu med svoje konjenike razpostavili pehoto in lokostrelce, ki bi zadržali nasprotnikovo konjenico, če bi se galska umaknila. Pri napadu so bili Galci uspešni, vendar se napad na rimsko fortifikacijo ni premaknil nikamor, dokler niso germanske pomožne čete napadle na enem samem kraju in pregnale galsko konjenico. Pri tem so ostali galski lokostrelci brez zaščite in so bili uničeni. (Cezar, 1999: 183) Naslednji dan je galska vojska pripravila les, lestve in kavlje in ponoči potihoma odšla proti rimskim utrdbam. Boj je pričela s krikom, zato da so obleganci vedeli, da prihajajo, ti pa so ob tem izvedli izpad iz gradišča. Galci so v jarke metali les in obsipavali Rimljane s puščicami in kamenjem iz prač. Rimljani so se branili prav tako z obstreljevanjem. (Cezar, 1999: 184)

Ko so bili Galci še drugič odbiti, so poklicali ljudi iz okolice, ki so jim povedali kakšen je teren. Pri tem so izvedeli, da griča na severu gradišča Rimljani niso vključili v obrambno

črto zaradi prevelikega obsega in so izbrali 60.000 bojevnikov iz plemen, ki so najbolj slovela po hrabrosti, za napad na ta grič. Ko je Vercingetoriks videl, da se pripravlja napad na najšibkejši del rimske obrambe, je tudi sam odšel z vojsko, opremljeno z lesom, koli in obzidnimi srpi, iz gradišča, da bi istočasno napadli Rimljane. (Cezar, 1999: 184-185)

Pri izpadu je del Galcev streljal in metal kamenje, drugi so napadali pod strnjenimi ščiti. Pri tem so po zgledu Rimljanov neprestano menjavali utrujeno moštvo s svežim, ter zasipavali rimske jarke. Cezar je na ta ogrožen del poslal šest kohort. Galski obleganci niso mogli prodreti skozi obrambno črto in so zato rajši napadli na strmih pobočjih. Pri tem so z izstrelki pregnali branilce iz stolpov, napolnili jarke z lesom in zemljo ter začeli s kavlji rušiti nasip in prsobran. Rimljani so izvedli izpad in s konjenico napadli Galce v hrbet. Pri tem so Galci pričeli bežati, naslednji dan so se predali in s tem izgubili vojno proti Rimljanom. (Cezar, 1999: 185-186)

V uporih proti Rimljanom, po zatrtih Vercingetoriksovih uporih, so se Galci ponovno zanašali na teren in gverilsko taktiko. Svoj tabor so postavili, tako da sta ga varovala močvirje in naravna lega. Cezar ga ni napadel, ker bi to zahtevalo preveč žrtev, za obleganje pa je imel premajhno vojsko. Ko so Galci izvedeli za vsakdanjo rimsko konjeniško izvidnico, so ji v gozdu postavili zasedo pehote. Naslednje dni so pošiljali konjenico, da bi zvalili manjše oddelke Rimljanov v past in jih obkolili. Vendar jih je nekega dne premamila sla po boju (kar je bilo pri Keltih nekaj običajnega) in so napadli in zasledovali šibkejši oddelek rimske konjenice. Pri tem so naleteli na rimsko pehoto in bili poraženi. (Cezar, 1999: 195)

Ko so bežali pred Rimljani, so si zavarovali umik, tako da so pred svojo bojno črto nametali slamo in dračje ter v mraku vse skupaj zažgali. Nato so se pod kritjem ognja in dima umaknili in porazgubili. Ves njihov umik je bil podoben temu principu, dokler niso postavili tabora na kraju, ki je bil že naravno močno utrjen. Nato so spet pošiljali konjenico in pehoto v zasede, predvsem nad rimske oddelke, ki so nabirali hrano in krmo. Pri eni od takih zased so zbrali 6.000 mož pehote in 1.000 mož konjenice. (Cezar 1999: 197) Za zasedo so si izbrali polje, ki so ga obdajali gozdovi in globoka reka. To polje so obkolili, ko so se pojavili rimski nabiralci hrane, ki jih je ščitila konjenica. Nato so Galci napadli, najprej v manjših oddelkih nato pa z vso pehoto. Takrat je bila poslana lahko

oborožena rimska pehota, ki je bila postavljena pred legijami in je vzdržala napad galske pehote. (Cezar, 1999: 198)

Ko so Rimljani zasedali Britanijo v 1. st. so britska plemena plenila po ozemlju rimskih zaveznikov. Za spopad z Rimljani so si izbrali prostor z ozkim omejenim dostopom, ki je bil neprehoden za konjenico. Po porazu Icenov se je pleme Cangov izogibalo neposrednih spopadov z Rimljani in so rajši obstreljevali Rimljane, kadar so bili na pohodu ali pa izvajali nagle napade iz zased. Siluri so izkoristili svoj razgiban teren in so se postavili na višje položaje, ki so jim omogočali relativno lahek umik ali napredovanje. Rimljanom je bilo to zelo oteženo. Povsod kjer je bilo možno napredovati po blagem nagibu so Briti nametali kamne v zasilno obzidje za zaščito, pred njihovim čelom pa se je nahajala reka različnih globin. (Tacitus (109))

7.1.1.TAKTIKA KELTOV PRI OBLEGANJIH

Kelti so imeli posejanih veliko utrdb na hribih, ker so se vojskovali drug proti drugemu, v tolikšni meri kot proti Rimljanom, Grkom in Germanom. (Newark, 1996: 158) Za Galce in Belge je Cezar zapisal, da napadajo gradišča enako. Da od vseh strani v gostih trumah obdajo obzidje, ga tako dolgo obmetavajo s kamenjem dokler se branilci ne umaknejo. Takrat se približajo obzidju in ga poizkušajo spodkopati. (Cezar, 1999: 50) Ko so se po porazu Keltov na bojnem polju v Akvitaniji Rimljani približali gradišču Sontiatov in pričeli pripravljati kolibe in oblegovalne stolpe, so obleganci delali izpade in kopali rove pod nasip in kolibe, da bi jih izpodkopali. V tem so imeli veliko izkušenj zaradi tamkajšnih rudnikov in kamnolomov. (Cezar, 1999: 73)

Galci so se hitro naučili obleganj od Rimljanov in ko so oblegali prezimovališče Cicerona, so Nervijci obdali prezimovališče z nasipom in jarkom, saj so imeli tudi nekaj rimskih ujetnikov, ki so jim pokazali, kako se to naredi. Ker niso imeli potrebnega železnega orodja, so izrezovali rušo z meči in izkopavali zemljo z golimi rokami, ter jo prenašali v plaščih. Ker jih je bilo veliko, so v manj kot treh urah naredili nasip, dolg triindvajset kilometrov. Naslednje dni so po navodilih rimskih ujetnikov pričeli graditi oblegovalne stolpe, velike kot nasip rimskega tabora, ter izdelovali srpe in oblegovalne kolibe. Sedmi dan obleganja so pričeli metati žareče glinaste krogle in kopja na rimski

tabor, tako da se je vžgal in so se že pripravljali na napad z lastnimi oblegovalnimi stolpi. Vendar so to prekinili, ker se jim je približal Cezar z okrepitvami in so mu šli nasproti. (Cezar, 1999: 114-117)

Ob Vercingetoriksovem uporju so se Galci ob rimskem obleganju Avarikuma od Rimljanov naučili, da so prestrezali rimske srpe z zankami, jih zadržali in z vitli potegnili v gradišče, kopali rove pod rimski oblegovalni nasip in ga izpodkopavali. Na obzidju so na vseh straneh postavili stolpe in jih obdali s kožami. Podnevi in ponoči so delali pogoste izpade, metali ogenj na rimski oblegovalni nasip in napadali Rimljane pri utrjevalnih delih. Če so Rimljani povišali oblegovalne stolpe so jih povišali tudi Galci. Oviral so delo Rimljanov v rovih z ožganimi in ošiljenimi koli, metali nanje skale in gorečo smolo in tako zadrževali Rimljane, da se ne bi mogli približati obzidju. (Cezar, 1999: 154-155) Ob izkopavanju rogov in požiganju nasipov so Galci izvajali neprestane izpade. Pri tem so metali bakle, suh les, smolo in lahko vnetljive snovi z obzidja na nasip. Pri tem so neprestano menjavali utrujene čete s svežimi. (Cezar, 1999: 156) Pri obleganju gradišča Uxelodunum, ki se je dogodilo po Alesiji, so Galci napolnili sode z lojem, smolo in trskami, jih zažgali in valili na rimske oblegovalne naprave. Pri tem so jih tudi zažgali in napadli Rimljane, da ti ne bi mogli gasiti gorečih oblegovalnih naprav. (Cezar, 1999: 207)

7.2. TAKTIKA GERMANOV

Germani nosijo v bitko kipe in druga znamenja, ki jih pobirajo iz svetih gajev. Enote se oblikujejo glede na sorodstvene vezi, za njimi stojijo njihove ženske in otroci, ki jih spodbujajo s kričanjem. (Tacit, 1969: 9) Bitka se začne, tako da Germani pričnejo s prepevanjem in tuljenjem. Ton njihovega kričanja kaže ali s tem ustrahujejo sovražnika ali pa so sami prestrašeni. Nekateri vojščaki so držali ščit pred usti, s čemer so povečali učinek trušča. (Newark, 1996: 28) Glavna moč Germanov je ležala v pehoti in ne konjenici. Pehota se je bojevala podrejena konjenici in je prilagajala svojo gibčnost premikom konjenice. (Hermann, 1981: 39)

Za germansko konjenico je bilo značilno, da sokonjeniki, ko so prijezdili do sovražnika, poskakali s konjev in se bojevali peš. Cezar opisuje da so, ko so poskakali s konjev,

začeli pobijati rimske konje in s tem spravili jezdeca na tla. (Newark, 1996: 37) Germanske konjenike je v bitko spremljala pehota, tako da konjenica ni delovala kot visoko mobilna samostojna enota neodvisno od pehote. (Newark, 1996: 37) Značilna taktika germanske pehote je bila ta, da so se z veliko hitrostjo približali sovražniku v formaciji klina, s tem so izničili učinek rimskih metalnih kopij. (Trevino, Wilcox, 2000: 26)

V Cezarjevih spopadih z Ariovistom v Galiji so Germani izvajali konjeniške spopade in se niso spustili v boj z Rimljani. Pri tem je vsakega konjenika spremljal pešak, ki je tudi varoval konjenika. Na pomoč so prišli konjenikom, če so ti bili v večji nevarnosti. Bili so hitri pešci in so držali korak s konjenico pri daljšem napredovanju ali pa hitrem umiku, tako da so se oprijeli za grive konj. Ariovist je Rimljane tudi vznemirjal pri postavljanju tabora in utrjevanju s 6.000 pešaki in vso konjenico. Ko so Rimljani napadli so se Germani razporedili po plemenih in takoj za bojno vrsto pustili vozove s prtljago, tako da jim je bilo odvzeto vsako upanje na beg. (Cezar, 1999: 44-45)

Kasneje v Cezarjevem osvajanju Galije so se Usipeti in Tenkteri odločili, da bodo prečkali Ren z zvijačo. Čezenj niso mogli na skrivaj, ker so budno stražili Menapijci, takrat že podrejeni Rimu. Zato so se naredili kot, da se vračajo v svoja bivališča. Hodili so tri dni, se naglo obrnili, prejahali v eni noči vso pot in pri tem presenetili branilce. Pobili so branilce, zasedli njihove ladje, prečkali Ren in se utrdili v gradiščih Menapijcev, ter tam prebili zimo. (Cezar, 1999: 79-80) Ko je Cezar napadel Germane, je zapisal, da Heruske in Svebe varuje pred napadi in roparskimi pohodi gozd, ki se razširja daleč v notranjost in na robu tega gozda so počakali na Rimljane. (Cezar, 1999: 128)

V okoliščinah, ko so bili Rimljani bolje opremljeni, izurjeni in disciplinirani, je germanski vodja lahko računal samo na močnejši bojni duh vojščakov ob uporabi gverilske taktike. To je ugotovil Arminij (ki je služil pri Rimljanih), ki je pri Rimljanih opazil s kakšno lahkoto so legionarji v strogem redu izničili direktne napade barbarov in jih potem s konjenico obkolili. Germani so se zanašali na začetni šok, ki ga je povzročil hiter juriš; če to ni uspelo so imeli Rimljani prednost. (Newark, 1996: 37)

Cezar je pri barbarih opazil, da pogosto pretečejo velike razdalje, tudi navkreber in pridejo do nasprotnika izčrpani. Arminij, ki se je tega zavedal je namesto juriša izrabil domače poznavanje terena, z neprestanimi kratkimi in ostrimi zasedami, ki so počasi

izčrpale Varove čete. V spopadih z Germanikom je Arminij neprestano poizkušal Rimljane zvabiti na močvirnat teren. Germani so celo preusmerjali tokove manjših rek, tako da so ti poplavalili ozemlje na katerem so se nahajali Rimljani. (Newark, 1996: 37) Pomemben vidik gverilske vojne, ki so jo izvajali Germani je bilo razširjanje terorja, pri nasprotniku, kot so bile grozote, ki so jih storili Germani v Tevtoburškem gozdu. (Newark, 1996: 37)

7.2.1. BITKA V TEVTOBURŠKEM GOZDU

Za bitko v Tevtoburškem gozdu so se v zavezništvo združila germanska plemena: Heruski, Brukti, Marsi, Angrivari, Čavki in Čati. (Bemmann, 2002: 60) Varus je s svojim četami prečkal Ren in vstopil na ozemlje, ki naj bi bilo prijateljsko, kar mu je zagotovil Arminij, mlad poglavar Heruskov. Ta je imel rimsko državljanstvo in je v resnici zavedel Vara in ga želel uničiti, ker je ta poizkušal na hitro vzpostaviti rimske zakone in davke na njegovem teritoriju. (glej Newark 1996: 28) Zaradi Arminijevega zagotovila je Var razpršil veliko svojih enot, da so pomagali v lokalnih vaških zadevah. Medtem je večina vojske skupaj z enotami za preskrbo in civilisti počasi nadaljevala pot. (Newark 1996: 28-29)

Ko je Var napredoval vedno globlje v gozd, je Arminij z izgovorom zapustil rimsko vojsko in se pridružil svojim zbirajočim se vojščakom. Ko so bili Rimljani razpršeni med vozovi z logistiko in ujeti v blatu, ker je pred tem deževalo, so Heruski napadli. Tuleče so Germani iz goščave napadli izolirane skupine legionarjev in so najprej zalučali sulice. Rimljani so se umaknili v neredu, Germani so napadli s sulicami, ki so jih prej odvrgli. Gost gozd in šok zaradi zasede sta Rimljanom onemogočila, da bi zavzeli svoje bojne formacije. (Newark 1996: 29)

Prvi napad se je zgodil drugi dan rimskega pohoda skozi gozd, Arminij je natančno vedel kdaj in kje se bo nahajala rimska vojska. Zato je verjetno tudi podrobno poznal rimski načrt pohoda. (Bemmann, 2002: 60) Ta napad se je zgodil na območju, ki sta ga varovala gorovje in zelo gost gozd. Ker je deževalo so bila tla spolzka, gozd je onemogočal, da bi se Rimljani postavili v formacije. Poleg tega so imeli s seboj velik pratež in živino, njihova kolona je bila med pohodom zelo raztegnjena. Napredovali so skupaj z

neoboroženimi civilisti in so zaradi tega utrpeli velike izgube. (Kesting, 1981: 47) Četrtri dan pohoda skozi gozd so Rimljani korakali skozi sotesko med goro in močvirjem, v razdalji 1.000 m, ponekod je bila soteska široka samo 70-80 m. Na tem mestu so Germani ob vznožju gore zgradili 400 m dolg zid iz ruše, za katerega so se skrili in pripravili zasedo Rimljanom. (Bemmann, 2002: 71)

7.2.2. GERMANSKA TAKTIKA PO BITKI V TEVTOBURŠKEM GOZDU

Za Germane je Tacit zapisal, da so dovolj disciplinirani, da znajo obdržati vrsto in da prepoznajo priložnost, sicer pa preložijo napad. V tem obdobju so se Germani bojevali v gostih formacijah in ne več v razpršenih skupinah in z neprestanimi valovi napadov, tega so se naučili v dolgotrajnih bojih z Rimljani (MacDowall, 1996: 31-32) Leta 15 so Rimljani pod Germanikovim poveljstvom prečkali Ren z osmimi legijami in Arminij se je v boju proti Rimljanom ponovno zanašal na teren. Svoje vojščake je postavil v hribe poraščene z gozdom, nato je zaradi napada iz zasede nastala med Rimljani zmeda. Ko so Rimljani poslali na pomoč svojo rezervo, je zaradi bega rimskih vojakov iz zasede nastala še večja zmeda, tako da je veliko Rimljanov med begom utonilo v močvirju. Rimsko legijo pod poveljstvom Cecine je Arminij napadel med pohodom, ko se je pripravljala, da bo postavila tabor. (Bemmann, 2002: 84-85)

Ves čas prodiranja Rimljanov skozi močvirnat gozd je Arminij postavljala zasede Rimljanom, ko so bili ti na pohodu in jih napadal v bok med pohodom. Vendar vsi njegovi vojščaki niso bili dovolj disciplinirani in niso počakali, da bi Rimljani šli mimo njih toliko, da bi jih lahko napadli v bok, ampak so napadli kar čelo Rimske vojske. Pri tem so bili premagani, medtem ko so ostali čakali na primeren trenutek za napad. (Bemmann, 2002: 91)

Dalje je Arminij Rimljanom postavil zasedo, tako da je skril svoje vojščake za okopom, konjenico je postavil v gozd, da bi Rimljanom udarila v hrbet. Vendar so se Rimljani pri tem napadu umaknili in od daleč obstreljevali okop, tako da so se boji zavlekli v noč. Dejansko so se Germani pri teh spopadih lahko obranili samo konjenice in so imeli velike izgube v bojih z rimsko pehoto. Vendar so imeli tudi Rimljani pri tem velike izgube. (Bemmann, 2002: 92)

Pozneje, ko je Tiberij v 1. st. napadel Germanijo, so se Germani umaknili v gozd in počakali, da je rimska vojska prišla v gozd. Takrat so jo Germani pričeli obstreljevati na bokih in so napadli njeno čelo z vsemi silami. To je povzročilo zmedo med lahkimi kohortami, zaradi mase Germanov. Pri teh vojnah je Arminij podobno kot Kelti napadal pratež rimske vojske in napadal rimsko vojsko pri inženirskih delih. Pri tem je poizkusil predreti skozi manjše postojanke. Dolge sulice Germanov so omogočale, da so zadajali rane tudi z velike razdalje. Arminij je tudi spremenil tok rek iz okoliških hribov na ravnino, kjer so se nahajali Rimljani. Tako so poplavili rimski tabor z delom dokončanih inženirskih del. V nekem drugem primeru se je Arminij postavil s svojo vojsko na planoto, na teren, ki je bil višji od rimskih položajev, tako da bi med bitko lažje napadli Rimljane. (Tacitus (109))

V kasnejših obdobjih ko so Goti v 3. st. vdrl v rimski imperij, jim je šel naproti cesar Decij, da bi jih pregnal, Goti pa so se umaknili v popolnem redu. Ko je Decij to izvedel se je odločil, da jih bo zasledoval, Goti so se še naprej umikali. Ko se je rimska vojska odločila, da se bo ustavila in si odpočila, so Goti napadli Rimljane in jih premagali. (Jordanes) Ko je v 3. st. Maximinius napadel Germane, je ugotovil, da so proti Germanom najbolj učinkoviti lokostrelci in suličarji. Ti izvedejo hitre napade z elementom presenečenja in se tudi hitro umaknejo. Germani so se umaknili in skrili v gozdovih v močvirjih, da so od tam izvedli napade na Rimljane. Tam je gosto rastje onemogočilo učinkovitost obstreljevanja. Močvirja so bila nevarna za Rimljane, ker niso poznali terena, medtem, ko so Germani dobro poznali teren in so vedeli, kje so močvirja prehodna, bili pa so tudi dobri plavalci. Večinoma je prihajalo do spopadov med Rimljani in Germani na takih krajih, ki so bili v prid Germanom. Vendar je sicer Maximinius zajel veliko ujetnikov in se potem vrnil v Panonijo zaradi prihajajoče zime. (Herodian, 1999: 161-163)

7.2.3. GERMANSKA TAKTIKA V ČASU PROPADANJA RIMSKEGA IMPERIJA

Za germanske bojevnike je bilo v tem obdobju tako kot v prejšnjih značilno, da je bil posamezen bojevnik pogumen, zvest in zaverovan v svoje sposobnosti in si je vojno predstavljal kot hiter plenilski pohod z vrhuncem v eni sami slavni bitki. (MacDowall,

1996: 23) Znano je bilo, da se ni želel vojskovati dlje časa, če se je lahko temu izognil, tako da je v spopadih z Rimljani začetni uspeh lahko hitro nadomestil poraz. (MacDowall, 1996: 24) V Strategikonu je bilo zapisano, da so bojevniki neubogljivi do svojih vodij in nezainteresirani za karkoli kompliciranega in da zelo malo pozornosti namenijo zunanji varnosti in lastni prednosti. Dalje je bilo zapisano, da jih je zlahka presenetiti z zasedo v bok ali hrbet njihove vojske, ker se ne menijo za izvidništvo ali pa varnost. (MacDowall, 1996: 24)

Germani so se izogibali daljšim spopadom in so se posvečali manjšim plenilskim pohodom, saj je dolgotrajnejše vojskovanje zahtevalo organizirano logistiko. Tega niso bili sposobni zagotoviti. Dalj časa so se vojskovali le, ko so bili v to prisiljeni, z napadom od zunaj ali pa zaradi želje po naselitvi na novem ozemlju. Sloveli so tudi po tem, da niso bili sposobni izvajati obleganj, ker niso zmogli obdržati dovolj velike vojske, da bi izčrpali oblegance. Male bojne skupine aristokratov tudi niso bile sposobne izvajati obleganj. Mesta so se sicer predajala, vendar samo, če so obleganci hitro popustili. (MacDowall 1996: 24)

V tem obdobju so zaradi uporabe metalnih sekir in kopij ter mečev in ščitov, namenjenih ofenzivni rabi, bojevniki potrebovali več prostora v svojih formacijah, da so jih lahko učinkovito uporabljali. Tovrstna oborožitev je bila manj uporabna v gostih formacijah. Še vedno so se divje metali nad nasprotnika, tako kot v prejšnjih obdobjih. Sprememba taktik v tem obdobju je tudi odražala prehod iz plemenskih vojska v manjše aristokratske skupine komitatov. Ti so v vedno večji meri jezdili v boj, če je bilo potrebno, so se bojevali tudi peš. (MacDowall, 1996: 32) Če se je metalno kopje angon zapičilo v nasprotnikov ščit, je germanski bojevnik stopil na kopje in s tem izpulil ščit iz nasprotnikovih rok, tako da ga je lažje pokončal. (MacDowall, 1996: 55)

V tem obdobju je bila klasična ofenzivna formacija Germanov t.i. merjaščeva glava, ki je bila v bistvu napadalna kolona. Bila je gosta formacija, zavarovana na čelu, hrbtu in bokih in je bila globoka kot je bila široka. (MacDowall, 1996: 32) Uporabljale so jo lahko enote konjenikov in pešakov; spredaj je bil vodja, sledili so mu njegovi privrženci glede na status. Tako so bili pomembnejši bojevniki spredaj, ki so bili tudi bolje opremljeni, tisti za njimi so dali težo napadu, tudi s tem, da so metali kopja ali pa streljali z lokom, zato da so si pridobili izkušnje, ko bi zasedli mesta pomembnejših bojevnikov. Možje v

teh formacijah niso bili izurjeni za izvajanje manevrov na povelje, ampak so sledili gibanju vodje. Formacija merjaščeva glava je bila dokaj okretna in sposobna spreminjanja smeri, izkušeni bojevniki v sprednjih vrstah so vedeli kako se prilagoditi gibanju vodje, ostali pa so jim samo sledili. Pri stiku z nasprotnikom je formacija prebila nasprotnikovo vrsto ali pa se ustavila in izravnala, ko so bojevniki iz zadnjih vrst stopili v boj na bokih. (MacDowall, 1996: 47)

Njihova defenzivna formacija je bila ščitni zid, ki ni bila enako okretna kot merjaščeva glava, saj je bila namenjena večji stabilnosti in zaščiti. Možje so se postavili v gosto formacijo, z ramo ob rami in s prekrivajočimi ščiti. Ker je proti koncu večjih migracij manjši ofenzivni ščit zamenjal večji, je možno, da so vedno bolj prevladovale defenzivne taktike, vsaj pri pehoti. Vsak poizkus premika te formacije je pomenil nastanek nevarnih lukenj v formaciji, ker bojevniki niso bili izurjeni za to. Tako je vojskovodja za premik razpustil formacijo in jo ponovno ustvaril nekje drugje po premiku. (MacDowall, 1996: 48-49) Defenzivna formacija pri vzhodnih Germanih je bila tudi ta, da so se postavili v obroč vozov, pri tem so se najverjetneje vojskovali s strelnim orožjem izza vozov. (MacDowall, 1996: 49)

Za Franke je bilo zapisano, da vržejo svoje sulice in sekire z veliko močjo in skoraj vedno zadenejo, da spretno ravnaajo s svojimi ščiti ter, da sovražnika napadejo z veliko hitrostjo. (Trevino, Wilcox, 2000: 14)

Konjenik je veljal za individualnega bojavnika, ki je bil boljši od pešaka in lokostrelca, ki je razjahal, če je postalo pretežko se bojevati na konju. Rajši se je bojeval na konju, če je preganjal bežečega sovražnika ali pa, da je izkoristil priložnost za zlom nasprotnika. Konjenikove taktike se niso razlikovale od ofenzivnih taktik pehote, saj se je zapodil v čelo nasprotnikove vojske tako kot pehota. Pri napadu si je konjenik s ščitom pokril glavo, se pri tem nagnil naprej in držal sulico v višini ramen, kar so od Germanov posnemali tudi Rimljani. (MacDowall, 1996: 49-51) Vendar se konjeniki v tem obdobju niso bojevali samostojno in jih je v boj tako kot v prejšnjih obdobjih spremljala pehota. (MacDowall, 1996: 56)

Germani so v 4. st. uporabljali pri napadu gverilsko taktiko s katero so plenili po deželi. Rimljani so poslali konjenico, da je ovirala in napadala manjše oddelke Germanov, ki so plenili, nato je sama uporabila gverilsko taktiko in iz zased napadala manjše oddelke

Germanov, ko so iskali hrano, počivali ali pa bili pijani po uspešnem plenilskem pohodu. (Newark, 1996: 19) Kadar so bili Germani napadeni so postavili zaščitni obroč iz svojih velikih štirikolesnih vozov. (Newark, 1996: 19) Prav tako kot vsi Germani so se tudi Franki oklepali gverilske taktike, saj jih je rimska vojska z lahkoto porazila na bojnem polju. Tako so Germane, ki so vdrali v Rim, čez dan napadali rimski vojščaki, ponoči pa Germani, ki so poznali tovrstno taktiko in so kot najemniki služili Rimu. (Newark, 1996: 58)

Vandali so delovali kot horde konjenikov, ki so v Hispaniji plenili v majhnih skupinah in zavzemali lažje osvoljiva mesta in posesti. Medtem so iz večjih mest meščani lovili njihove manjše oddelke. Imperij pa je včasih najel druge barbare (v tem primeru Vizigote), da so ponovno zavzeli pomembna obalna območja. Samo bojevanje je bilo občasno. (Newark, 1996: 62) Pri obleganjih so bili Germani večinoma neuspešni, tako kot Goti pri obleganju Adrianopla. Pri tem so opustili obleganje tega mesta in so rajši pri mestu pustili dovolj veliko silo, da je zadrževala posadko mesta, sami so se v popolni varnosti lotili pljenja okolice mesta, ki ni bilo zavarovano. (MacDowall, 1996: 27) Ko so bili Goti dlje na pohodu, je glavnino njihove vojske napadla rimska vojska in je bila premagana zaradi Alanov, ki so v bližini nabirali hrano in so po vrnitvi udarili napadajočo rimsko vojsko v bok. Pri tem je padel rimski cesar skupaj z dvema tretjinama svoje vojske. Po zmagi so bili Goti zelo dobro oboroženi, njihova moč se je povečala tudi zaradi dezertirjev rimske vojske. Vendar so bili zaradi nezmožnosti zavzetja mest in neprestanih napadov rimske vojske izčrpani. (MacDowall, 1996: 29-30)

V tej bitki pri Adrianoplu so se Goti postavili v laager (obrambni obroč narejen iz vozov postavljenih v krog), sestavljen iz obroča vozov, njihova konjenica pa ni bila prisotna. Rimljani so napadli gotski laager, da bi ga uničili še preden bi prišla gotska konjenica, ki je izvedela za napad na laager in je hitro prišla do bojišča. Pri tem lahka rimska konjenica ni bila kos težki gotski, ki je za tem napadla rimsko pehoto v boke in hrbet, medtem, ko jo je čelno iz laagerja napadla gotska pehota. (The battle of Adrianople)

8. ZAKAJ SO KELTI IZGUBILI IN GERMANI ZMAGALI

Še pred Cezarjem so se Rimljani odločili, da bodo Kelte premagali v Severni Italiji, tako da ne bodo neposredno napadli prihajajoče sovražnikove vojske, ampak so se spravili nad civilno prebivalstvo in ga iztrebili, s tem so bojevnikom odvzeli bazo, ki bi jih preskrbovala. (Herm, 1983: 35) Po tem ko so Rimljani uničili Kimbre in Tevtone, so se odločili, da je za preprečitev ponovnih vdiranja barbarov, za obrambo rimskih dežel južno od Alp, potrebno zasesti Galijo. (Trevino, Wilcox, 2000: 86)

Cezarjeva zasedba Galije je uspela deloma zaradi nesoglasja med keltskimi plemeni, veliko Galcev se je bojevalo tudi v rimskih pomožnih četah. Eden od razlogov za uspešno zavzetje Galije je bil ta, da so med leti 65 in 60 pr.n.š. galski poglavarji povabili zvezo germanskih plemen pod vodstvom Ariovista, da so se vojskovali na strani Keltov. S tem so porazili njihove keltske rivale, vendar pa je Ariovist v zameno za pomoč zahteval ozemlje svojih zaveznikov. Zaradi tega so keltski poglavarji zaprosili Rimljane za pomoč proti Ariovistu, kar je spodbudilo Cezarja, da je napadel Galijo. Kot izgovor je uporabil premik keltskih Helvetov, ki so iskali novo zemljo in so prečkali ozemlje keltskih Heduncev, ti pa so za pomoč zaprosili Cezarja. (Newark, 1996: 173)

Cezarju je uspelo tudi zato, ker so bili Kelti dejansko še malo manj disciplinirani kot Germani. Vercingetoriks je po uspešnih gverilskih bojih, ob rimskem umiku, hotel svoje borce pustiti v veri, da so nepremagljivi vojščaki in jih je, da bi preprečil poraz Keltov, prepričeval, da je za Rimljane hud moralni udarec že to, da izgubijo svoj pratež. Vendar pa je Kelte ob napadu premagala njihova divjost in nediscipliniranost ter so napadli rimske legije, pri čemer so jih Rimljani potolkli. Po tej zmagi so Rimljani prenehali z umikom in nadaljevali z zasedanjem Galije. (Herm, 1983: 269)

Ob invaziji na Britanijo leta 43 so bili Briti že deloma romanizirani zaradi stikov z Galci. Rimljani so tudi dobivali povabila za vmešavanje v notranje zadeve Britov, s strani Britov samih, saj so bili britska plemena med sabo sprti tako kot Galci, kar so Rimljani s pridom izkoristili, kar je cesarja Klavdija prepričalo, da bo z lahkoto zasedel to ozemlje. Kadar pa so Briti delovali usklajeno, kot v primeru upora Icenov, so imeli Rimljani opravka z dosti nevarnejšim nasprotnikom. (Newark, 1996: 30) Cezarjevo zasedbo Galije je omogočilo tudi to, da je v primeru upora galskih Eburonov, poslal sle k sosednjim

plemenom in jim dovolil, da po mili volji plenijo po ozemlju Eburonov, ker je rajši v nevarne gozdove pošiljal Galce kot rimske legije. Ob tem pozivu se je tudi zbralo ogromno Galcev, ki so popolnoma uničili to pleme. (Cezar, 1999: 138) Vendar pa so kljub zavzetju Galije še zmeraj obstajala uporniška središča, ki so se aktivirala vsakič, ko so Rimljani drugje po svojem imperiju naleteli na težave in so Kelti to izkoristili. (Herm, 1983: 319)

Pomanjkanje stikov z Rimljani, kar je bilo značilno za Kelte, je omogočilo, da so Germani redkeje vabili Rimljane, da so se vmešavali v njihove zadeve. Njihova sovražnost do Rimljanov je omogočila kulturno neodvisnost, dolgo po tem, ko so se Kelti zlili z rimsko kulturno civilizacijo, čeprav so bila germanska plemena sprta med sabo kot so bila keltska in je nekaj germanskih poglavarjev sodelovalo z Rimljani. Kljub temu pa je Germane mikalo bogastvo Rimskega imperija, tako da je prihajalo do trgovanja z Rimom in do roparskih pohodov. (Newark, 1996: 30) Eden od razlogov, da Cezar ni napredoval v Germanijo je bil ta, da so se Germani umaknili v gozdove, Cezar pa je ustavil pohod saj se je bal pomanjkanja hrane, ker so Germani zelo malo obdelovali zemljo. (Cezar, 1999: 135) Germane je rešilo tudi to, da so po rimskem porazu v Tevtoburškem gozdu Rimljani ponovno preučili možnosti za osvojitve Germanije in prišli do zaključka, da se jim ne izplača. (Newark, 1996: 32) Vendar so Rimljani ponovno poizkušali zasesti Germanijo in so se pri tem vedno znova morali umakniti. Tako je na primer cesar Tiberij ukazal Germaniku, da se umakne zaradi dolgotrajnih bojov in velikih izgub. (Bemmann, 2002: 94)

Po neuspešnem Varovem pohodu in Germanikovem umiku je propadel načrt o razširitvi Rimskega imperija do Labe in je meja ostala na Renu, Rimljani pa so morali ob Renu postaviti obrambno linijo iz petdesetih utrd. Ljudstva med Renom in Elbo so ostala germanska, Arminij pa je z zmago v Tevtoburškem gozdu rešil Germanijo pred usodo Keltov in Kelt-Iberov v Galiji in Hispaniji in preprečil kulturno in politično dominacijo Rima nad Germanijo. (Kesting, 1981: 25)

Vendar pa je prihajalo do pogostih spopadov med germanskimi plemeni tako kot pri Keltih. Zgodilo se je tudi, da so bili Rimljani povabljeni, da so opazovali, kako je eno pleme uničilo drugo. Takrat je padlo več kot 60.000 germanskih vojščakov, ki so se pobili med sabo, ne da bi se v ta spopad vmešali Rimljani. (Newark, 1996: 39) V

določenih primerih, kadar so imeli opraviti z močnejšimi Rimljani, so se germanska plemena združila, vendar je po Germanikovem umiku ponovno prišlo do sovražnosti med Arminijem in Marobodujem (germanska poglavarja, ki sta se skupaj vojskovala proti Rimu) za oblast. Če bi ostala združena bi lahko prodrla globoko v Rimski imperij. Rezultat je bil ta, da je premagani Marobud poiskal zaščito pri Rimljanih, Arminija pa so ubili njegovi lastni možje, ki so se bali njegove vedno večje moči. (Newark, 1996: 40) Po njuni smrti si je Rim oddahnil, vendar je še zmeraj smatral Germane kot največjo grožnjo, saj je bilo v Oktavijanovem obdobju v Galiji nastanjenih samo 1.200 legionarjev, ob Renu pa cca. 40.000. To vojsko so sestavljali Rimljani in pomožne čete, pogosto sestavljene iz Germanov, ki so se v kasnejših stoletjih izkazali koristni Rimu v tolikšni meri, kot so bili grožnja, tako se je tudi pričela barbarizacija Rimskega imperija. (Newark, 1996: 40)

Sicer so se Germani in Kelti pogosto vojskovali med sabo, vendar pa so Kelti in Germani tudi sklenili zavezništvo leta 69, ko so se združili germanski Batavi skupaj z neodvisnimi germanskimi plemeni in galskim poglavarjem, ki je razglasil Galski imperij. To zavezništvo ni moglo obstajati, saj so si Germani v največji meri želeli pleniti po Galiji. Zaradi tega upora so Rimljani premestili germanske pomožne čete v oddaljene province imperija, vendar so jih kasneje zaradi pomanjkanja domačih rekrutov spet namestili ob meje z Germanijo. (Newark, 1996: 40)

Sredi 3. st. so Franki (ki so nastali zaradi združitve plemena Heruskov z drugimi germanskimi plemeni) preplavili Spodnji Ren in se naselili v Galiji, Saksonci in ostala plemena iz Nizozemske in Danske so napadala Britanijo, Alemani so prečkali Donavo in Ren in vdrli v Italijo, Goti pa so oplenili Balkan in Malo Azijo. Vse te napade je Rim zavrnil ali pa obvladal s svojimi silami, vendar so bili zasejani temelji za prihodnje invazije. (Newark, 1996: 43)

Rim se je sicer dobro vojskoval proti barbarskim vdorom v 4. in 5. st, rimske vojske so bile pogosto bolje opremljene in oskrbovane od nasprotnikov. Glavni vzroki za propad so bili politični, socialni in ekonomski, vzdrževanje velikanskega imperija, ki je vključeval različna ljudstva, je omogočilo, da je imperij kos za kosom prešel pod nadzor barbarov. Imperij je propadal zaradi slabega vodenja, visoki davki so uničevali male kmete, dacarji

so bili skorumpirani, vrednost valute je neprestano padala in na vrhu so ekstravagantno zapravljali. (Newark, 1996: 46)

Ob germanskih vdorih v 4. in 5. st. je bil položaj sledeč: Trgovci, obrtniki in mali posestniki, ki niso našli zatočišča za mestnimi zidovi, so bežali pred barbarskimi vdori in tiranskimi uradniki na velika posestva na deželi, kjer so bajno bogati veleposestniki pridobili še več posestev od svojih sosedov, ki so se v zameno za zaščito odpovedali svobodi in postali vezani na zemljo, ki so jo obdelovali. Veleposestniki so oblikovali samozadostne posesti, ki so bile oblikovane okoli utrjenih vil, ustvarjali so zasebne vojske, ki so varovale posest. V mestih so meščani sami pograbili za orožje in branili mesto, vladne vojske so postale samostojne sile, ki so prevzele mesta in so samostojno trgovale, kmetovale in ustvarjale industrijo, ter tako ustvarjale državo v državi. Te vojske so varovale mesta in posesti pred barbarskimi plenilci in imperialnimi dacarji. (Newark, 1996: 48)

Uspešni barbarski poglavarji so se povzpeli visoko v hierarhiji v imperiju. V zameno za zaščito so dobili zemljo, ki jo je oblast odvzela privatnim posestnikom. To je bila najbolj zaželjena oblika plačila, ki pa tudi ni bila obdavčena (Newark, 1996: 49) Germani niso bili samo plenilci, ampak so si predvsem želeli, da bi Rimski imperij spremenili v germanska kraljestva, v čemer so tudi uspeli. S tem pa niso bili zadovoljni navadni germanski vojščaki, saj so njihovi poglavarji pridobili privilegije, oni pa so delili zemljo z Rimljani, kot drugorazredni državljani. Tako se je npr. zgodilo pri Gotih, ko so navadni vojščaki obdelovali zemljo rimskih posestnikov in tako praktično postali sužnji. Zaradi tega je prišlo do združenega upora Gotov in rimskih kmetov, ki pa so ga zatrli ravno njihovi nekdanji poglavarji. (Newark, 1996: 51)

Vendar pa romanizirani germanski vojščaki niso vedno vzdrževali reda in miru. Tako se je Alarik odcepil od rimske vojske in je z ostalimi romaniziranimi gotskimi bojavniki plenil po Grčiji, pridružili so se mu tisti barbari in rimski kmetje, ki so edino rešitev videli v plenjenju. Alarik je bil leta 395 izvoljen za kralja Vizigotov. Ta vizigotska vojska je postala v glavnem tolpa plenilcev. Z vsakim plenjenjem mest in posestev pa so se jim pridružili novi kmetje in vojščaki, ki so branili ozemlje ravno pred takimi tolpami. Edino v Galiji kjer so imeli Franki, Vandali in Burgundijci nadzor nad obmejnimi ozemlji je

lahko prišlo do množičnih migracij celotnih plemen. Velik del takratnih germanskih vojska so predstavljali nezadovoljni kmetje, pobegli sužnji in banditi. (Newark, 1996: 52) Po drugi strani so Germani, ki so sprejeli rimske posesti, morali skupaj z rimskimi posestniki loviti tiste germanske vojščake, ki se niso podredili in so nadaljevali s plenjenjem, tako da so bili odročni deli imperija pod nadzorom banditov. (Newark, 1996: 57) Tako je za germanske posestnike in njihove privrženke je vojna postala profesionalno opravilo. Nič več niso branili lastnega ozemlja pred Rimljani, z vsakim orožjem, ki jim je prišlo pod roko, ampak so postali iz preprostih plenilcev poseben razred vladajočih plemičev in njihovih privrženecv. (Newark, 1996: 59)

PREVERITEV HIPOTEZ

Zastavljeno hipotezo: *»Kelti in Germani so uporabljali podobno oborožitev in opremo, imeli so podobne vojaške enote in podobno hierarhično lestvico teh enot. Germanska oborožitev se je skozi obdobja tudi spreminjala in postajala vedno bolj podobna rimski, keltska pa ne.«* deloma potrjujem. Germani in Kelti so imeli do določene mere podobno oborožitev in opremo, predvsem v obdobjih, ko še ni prišlo do vpadov Germanov v rimski imperij, saj so Germani v veliki meri kupovali opremo in oborožitev od Kelto. Ob razširitvi rimskega imperija v 1. st. pr.n.š. so se zanašali tudi na rimsko oborožitev in opremo, ki so jo pretihotapili, zaplenili ali pa so jo prinesli Germani, ki so služili v rimski vojski. V obdobju do 2. st. pr.n.š. je bila oborožitev Germanov slabša od keltske, saj Germani niso bili na taki razvojni stopnji, ki bi jim omogočala pridobivanje železa v zadostnih količinah.

Podobno oborožitev in opremo so tudi v kasnejših obdobjih imeli predvsem Germani, ki so bili naseljeni ob Renu in so imeli stik z Galijo, npr. Franki in Alemani. Na gotško oborožitev in opremo so v veliki meri vplivali Sarmati (konjeniška stepska plemena). Ker so Goti pred vpadom v Rim živeli na njihovem ozemlju in so zaradi tega tudi v večji meri uporabljali konjenico (ker so živeli na stepi in ne v gozdovih), kot pa Franki. V teh kasnejših obdobjih je opazen večji vpliv rimske oborožitve in opreme na germansko: npr. meči podobni rimskemu konjenškemu spathi, ali pa metalno kopje angon, imeli so tudi svojo posebno oborožitev, kot npr. metalne sekire franciske. Ker se je oborožitev pri Germanih prenašala iz roda v rod, je bila sčasoma njihova oborožitev vedno bolj podobna rimski in ne keltski. Edino ščiti so ostali podobni keltskim skozi vse obdobje in niso bili podobni podolgovatim rimskim. Verižno srajco, ki so jo iznašli Kelti so uporabljali tako Rimljani kot Germani.

Hierarhija je bila pri Germanih in Keltih zelo podobna. Pri obojih sta imela najpomembnejšo vlogo razreda svečenikov in bojevnikov. Hierarhija Germanov je postala podobna keltski šele v obdobjih večjih vpadov v rimski imperij, saj so pred tem Germani izbirali vladajoči bojevniški razred na podlagi poguma. Razred bojevnikov je bil v obdobjih germanskih vpadov v rimski imperij tako kot pri Keltih izbran na podlagi plemiškega porekla in poguma. Oboji so tudi poznali kliente, ki so se pri Germanih

imenovali komitati, kateri so svojemu plemiču prisegli zvestobo. Oboji so tudi kot način urjenja za vojno poznali plenjenja in so bili zato pri obojih pogosti medplemenski spopadi.

Sledečo hipotezo: *»Prav tako so oboji v glavnem uporabljali gverilsko taktiko vojskovanja proti Rimljanom, vendar so Kelti proti Rimljanom izgubili, Germani pa zmagali. Glavni vzrok germanske zmage je bil propadanje rimskega imperija, vzrok keltskega poraza pa je bil ta, da se je Rim v tistem obdobju vzpenjal. Germane pa je pred porazom v obdobju vzpenjanja Rima rešila tudi njihova ekonomska nerazvitost.«* potrjujem.

Kelti in Germani so v veliki meri uporabljali gverilsko taktiko. Oboji so se tako v gverili kot v konvencionalnem vojskovanju zanašali na teren. Razlika v gverilskem vojskovanju je bila ta, da so se Kelti v gverilskem vojskovanju zanašali na konjenico in na postavljanje zased pehote in konjenice v močvirjih in gozdovih, medtem, ko so Germani v obdobjih pred večjimi vpadi v rimski imperij, postavljali zasede v gozdovih in močvirjih. Pri tem pa so tudi spreminjali tok rek, kot npr. pri Germanikovem vpadu v Germanijo. Poleg tega so Kelti uporabljali konjenico in pehoto ločeno, medtem, ko je bila germanska konjenica pomešana s pehoto.

Oboji so pri gverilskih napadih poizkušali ločiti rimsko vojsko od njenega prateža, ki so ga poizkušali uničiti. Pri tem so bili Germani malo bolj disciplinirani kot Kelti in so dlje časa zdržali v boju kot Kelti, ki so hitro klonili, če z začetnim jurišem niso dosegli zmage. Vendar so tudi Germani pogosto preslišali ukaze in napadali čelno namesto, da bi počakali, da bi napadli Rimljane v bok. Oboji so tudi onemogočali nabiranje hrane Rimljanom in so napadali manjše oddelke rimske vojske. Rimljane so napadali tudi na pohodu in med utrjevalnimi deli.

Germani so v kasnejših obdobjih, kadar so se vojskovali konvencionalno, poznali tudi bojne formacije (merjaščeva glava in ščitni zid) in so bili dovolj disciplinirani, da so se obdržali v formaciji, kar pa Keltom ni uspelo. Kelti so se pri obrambi odločili za taktiko požgane zemlje, Germani pa ne, zato, ker so bili Germani veliko slabše razviti in tako Rimljani niso imeli česa vzeti, medtem, ko so Keltom lahko. Kelti in Germani so pri napadih na rimsko ozemlje slabili nasprotnikovo ozemlje s plenjenjem. Tega niso izvajali zaradi slabitve nasprotnikove dežele, ampak zaradi plena samega. Tako je bila ta

gverilska taktika (samo plenjenje ni gverilska taktika, je pa način s katerim so ga izvedli postopoma slabil rimsko ozemlje) posledica njihove želje po plenu in ne načrtovanja.

Dejanski razlogi za zmago Germanov in poraz Keltov pa tičijo v tem, da Germani niso dopustili, da bi Rimljani izkoristili njihove medsebojne plemenske spore v tolikšni meri kot Kelti. Poleg tega so Germani zmagali tudi zato, ker so napadali rimski imperij, ko je bil že v zatonu in je težko vzdrževal tako obsežen imperij. Kelti so izgubili, ko se je ta imperij šele vzpostavljaj in ko njegove vojske še niso bile skorumpirane, tako kot ob vdorih Germanov. Pri tem ni prihajalo do spopadov samo z Rimljani, saj je bil velik del rimskih vojakov Germanov, ki so pogosto prestopali na stran Germanov. Zato vzrok germanske zmage ne tiči v njihovi taktiki, ki je bila dokaj podobna keltski, ali v njihovi oborožitvi ali disciplini, ampak v tem, da na začetku Germanija ni bila dovolj razvita, da bi jo bilo vredno zasesti, kasneje pa je rimski imperij že propadal in Kelti so bili že davno podjarmljeni.

Razlog za zmago Germanov in poraz Keltov tiči tudi v tem, da ko se je rimska vojska bojevala s Kelti je bila večinoma sestavljena iz rimskih državljanov, ki so služili v težki pehoti. V obdobju bojevanja Rimljanov z Germani pa je bila rimska vojska skozi čas v vedno večji meri sestavljena iz Germanov, ki so tudi na ta način germanizirali rimski imperij. Rim je izgubil tudi zato, ker je dodeljeval zemljo germanskim poglavarjem, da so vzdrževali red in preprečevali ostalim Germanom plenjenje po rimskem imperiju. Tega Rim v obdobjih zatona ni več zmogel in je tudi na ta način germaniziral svoj imperij.

ZAKLJUČEK

Germani in Kelti so bili oboji zelo bojeviti in so spadali med najhujše nasprotnike Rima. Pri tem so bili Kelti najnevarnejši nasprotnik Rima, ko se je Rim šele vzpenjal in so pri tem postopoma propadali na račun Rima. Germani so postali nasprotniki Rima po propadu Keltov in so pri tem postajali vedno močnejši in so tudi uničili Rim na račun njegove slabitve.

Kelti so bili po vojaški tehnologiji enakovredni Rimu, medtem ko so bili Germani ob prvem stiku z Rimom po tehnološki razvitosti podrejeni Rimljanom, kar jim je tudi omogočilo, da so premagali Rim. Zaradi germanske nerazvitosti in bojevitosti se Rimljanom ni zdelo vredno, da bi zasedli Germanijo. Germani so zaradi stika z Rimom postajali vedno bolj razviti, predvsem z vidika vojaške tehnologije, kar jim je tudi omogočilo, da so premagali Rim.

9.VIRI

9.1. MONOGRAFIJE

1. Allen, Stephen (2001): Celtic warrior 300 BC-AD 100. Osprey publishing limited
2. Bemmman, Klaus (2002): Arminius und die Deutschen. Essen, Magnus
3. Campbell, Brian (1994): The Roman Army, 31 BC-AD 337. London, New York, Routledge
4. Embleton, Macdowall (1994): Late Roman infantryman 236_565 AD. Osprey publishing limited
5. Heather, P.J. (2002): The Goths. Oxford
6. Herm, Gerhard (1983): Kelti. DZS, Ljubljana
7. Horn, Heinz Gunter (2002): Die Römer in Nordrhein-Westfalen. Hamburg: Nikol Verlagsgesellschaft & Co.
8. Kesting Hermann (1981): Der Befreier Arminius : im Lichte der geschichtlichen Quellen und der Wissenschaftlichen Forschung. Detmold
9. MacDowall, Simon (1996): Germanic warrior AD 236-568. Osprey publishing limited
10. Newark, Tim (1996): Warlords: ancient, celtic, medieval. London, Arms and Armour
11. Trevino, Rafael, Wlicox, Peter (2000): Barbarians against Rome: Rome`s celtic, germanic, spanish and gallic enemies. Osprey publishing limited
12. Wells, Peter S. (1999): The barbarians speak : how the conquered peoples shaped roman Europe. Princeton university press

9.2. ANTIČNI VIRI

1. Cezar, Caius Julius (1999): Galska vojna. Maribor, Obzorja
2. Herodian (1999): History of the empire II. Harvard college
3. Tacitus, Publius Cornelius (1969): Germanija/Agrikola,/Razgovor o govornicima. Beograd, Rad
4. Tacitus, Publius Cornelius (1987): Historije. Zagreb, VPA

9.3. INTERNETNI VIRI

1. Fauber, C.M. (2002): The revolt of Florus and Sacrovir: The Gallic elite under the Empire during the First Century AD.
www.classics.uiuc.edu/fauber/clciv120a/documents/florus_and_sacrovir.pdf (4.1.2006)
2. Gibbon, Edward: Decline and fall of the roman empire
www.ccel.org/g/gibbon/decline/volume1/chap25.htm#theird (13.1.2006)
3. Jordanes: The origin and deeds of the Goths. Dostopno na
www.acs.ucalgary.ca/~vandersp/courses/texts/jordgeti.html (3.8.2005)
4. Tacitus (109): The annals. Dostopno na www.fordham.edu/halsall/ancient/tacitus-annals.txt (23.2.2006)
5. The battle of Adrianople (Hadrianopolis).
www.roman-empire.net/army/adrianople.html (28.6.2004)
6. The sack of Rome 387 BC. www.ancientworlds.net/6477 (30.3.2002)